

Dorota Strojnowska
Krzeszowice

PUBLIKACJE STOWARZYSZENIA MIŁOŚNIKÓW ZIEMI KRZESZOWICKIEJ I JEGO CZŁONKÓW W LATACH 1978–2023

materiały

STRESZCZENIE

Prezentowano publikacje wydane przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Opisane zostały także te publikacje, które zostały wydane przez członków SMZK w innych oficynach wydawniczych. Niemal wszystkie wynikają z zainteresowania historią ziemi krzeszowickiej i tworzących ją ludzi. Świadczą o ogromnym potencjale intelektualnym i organizacyjnym, jakim dysponowali członkowie Stowarzyszenia, oraz wielkiej pracy, która została przez nich wykonana nie tylko dla miejscowej społeczności. Zostały także przytoczone te artykuły zamieszczone na łamach „Ziemi Krzeszowickiej”, które odnosiły się do omawianych publikacji (np. recenzje) oraz projektów.

Powyższe opracowanie nie objęło publikowanych w „Ziemi Krzeszowickiej” artykułów o historii, ludziach i wydarzeniach niezwiązanych z projektami.

Opracowanie dedykowane jest wszystkim regionalistom, którzy przez niemal półwiecze działali na rzecz propagowania ziemi krzeszowickiej – w 45. rocznicę powstania Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej.

SŁOWA KLUCZOWE: CZASOPISMA REGIONALNE, HISTORIA, KRZESZOWICE, STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW ZIEMI KRZESZOWICKIEJ, „ZIEMIA KRZESZOWICKA”

SUMMARY

PUBLICATIONS OF THE ASSOCIATION OF THE KRZESZOWICE LAND LOVERS AND ITS MEMBERS FROM 1978 TO 2023

Publications released by the Association of the Krzeszowice Land Lovers are presented. Also described are those papers published by members of the Association in other printing houses. Almost all of them result from an interest in the history of the Krzeszowice land and the people who created it. They testify to the enormous

intellectual and organizational potential that the members of the Association had at their disposal and the great work that was done by them not only for the local community. The articles published on the pages of "Ziemia Krzeszowicka", which referred to the publications (e.g. reviews) and projects discussed, were also quoted.

The above compilation did not include articles published in "Ziemia Krzeszowicka" about history, people, and events unrelated to the projects.

The study is dedicated to all the regionalists who, for almost half a century, worked for the promotion of the Krzeszowice land – on the 45th anniversary of the establishment of the Association of the Krzeszowice Land Lovers

KEY WORDS: ASSOCIATION OF THE KRZESZOWICE LAND LOVERS, HISTORY, KRZESZOWICE, REGIONAL MAGAZINES, "ZIEMIA KRZESZOWICKA"

POWSTANIE I POCZĄTKI DZIAŁALNOŚCI STOWARZYSZENIA MIŁOŚNIKÓW ZIEMI KRZESZOWICKIEJ

Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej (dalej także jako SMZK) jest w gminie Krzeszowice najdłuższą działającą organizacją pozarządową. Zebranie założycielskie Stowarzyszenia odbyło się 5 marca 1978 roku. Członkom założycielom przyświecała idea wykorzystania walorów historycznych, gospodarczych, uzdrowiskowych, kulturalnych i turystycznych regionu krzeszowickiego dla celów wychowawczych, integracyjnych oraz rekreacyjnych. Nawiązywali do działalności powołanego kilka lat wcześniej Społecznego Komitetu Organizacyjnego Izby Regionalnej w Krzeszowicach. Pierwszym wydarzeniem zorganizowanym przez SMZK, wspólnie z krakowskim oddziałem PTTK, był zlot turystyczny, który odbył się już w roku 1978 – w piątą rocznicę śmierci pochodzącego z gminy Krzeszowice znanego artysty Andrzeja Stopki. Działania o tym charakterze kontynuowane były także w latach późniejszych – np. w roku 1982, wraz z krakowskim oddziałem PTTK, SMZK zorganizowało w Krzeszowicach zlot turystyczny „Wiosna 82”, w którym uczestniczyli mieszkańcy całego województwa. Wówczas w dwóch salach Starego Pałacu została otwarta Izba Regionalna – pierwsza wystawa stała poświęcona historii Krzeszowic. Dla turystów organizowano oprowadzanie po Krzeszowicach i wycieczki po okolicy, dla uczniów i dorosłych członków społeczności wydarzenia o charakterze edukacyjnym i promocyjnym.

W roku 1979 SMZK było współorganizatorem „Dni Krzeszowic”, w ramach których w Krakowskim Domu Kultury „Pałac pod Baranami” zaprezentowane zostały dwie wystawy: *Przeszłość historyczna Krzeszowic i Karykatury Andrzeja Stopki*. Obie cieszyły się wielkim powodzeniem. Ogłoszono także konkurs fotograficzny.

Ideą, która kierowała działaniami SMZK, było zorganizowanie stałej wystawy poświęconej historii, sztuce oraz ludziom ziemi krzeszowickiej. Po remoncie „Domu wśród Pól” przy ulicy Krakowskiej 30, daru Anny

Studenckiej¹ na rzecz SMZK, zbiory z Izby Regionalnej zostały tam przeniesione jako ekspozycja Muzeum Ziemi Krzeszowickiej. Uroczyste otwarcie wystawy, która w różnych odsłonach prezentowana jest po dziś dzień, nastąpiło 12 grudnia 1988 roku.

INICJATYWY KONSERWATORSKIE I REMONTOWE

Jednocześnie Członkowie SMZK działali na rzecz ochrony zabytków (m.in. zainicjowali konserwację epitafium Adama Negowicza w Paczółtowicach, wykonali renowację podstawy i ogrodzenia krzyża na plantach upamiętniającego działalność Adama Potockiego, we współpracy z Urzędem Miejsko-Gminnym w Krzeszowicach i krzeszowicką Parafią Rzymskokatolicką wyremontowali „Siarczankę” (dawną pijalnię wody siarczanej) – zwaną kapliczką „Pod Twoją Obronę”).

W roku 1993 członkowie Stowarzyszenia zorganizowali konserwację mogił żołnierskich na cmentarzach w Krzeszowicach, Paczółtowicach i Tenczynku, a także miejsc pamięci poza cmentarzami. Rozliczenie wykonał nieodpłatnie Stanisław Klich na zlecenie Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach.

PRZYWRACANIE PAMIĘCI: TABLICE I POMNIKI

W roku 1983, z inicjatywy SMZK, przy współpracy Rady Narodowej Miasta i Gminy Krzeszowice, zostały zorganizowane obchody pięćdziesięciolecia praw miejskich Krzeszowic; odbyła się uroczysta sesja Rady Narodowej, wybito medal okolicznościowy zaprojektowany przez artystę malarza Mariana Konarskiego, wiceprezesa Stowarzyszenia, SMZK ufundowało tablicę pamiątkową, którą umieszczono w holu Urzędu Miejskiego (została zdjęta podczas remontu budynku, obecnie znajduje się w zbiorach SMZK).

Z inicjatywy SMZK, we współpracy z Radą Narodową w Krzeszowicach, w roku 1986 obchodzono jubileusz 700-lecia lokacji Krzeszowic. 24 lutego odbyła się uroczysta sesja Rady Narodowej; nakładem Urzędu Miasta i Gminy w Krzeszowicach wybito okolicznościowy medal, zaprojektowany przez Mariana Konarskiego; według jego projektu wykonano również okolicznościową plakietkę. Marian Konarski jest także autorem projektu pomnika 700-lecia Krzeszowic, który stanął w listopadzie 1986 roku. W roku następnym SMZK doprowadziło do odsłonięcia tablicy majora Józefa Ryłki,

¹ O siostrach Studenckich zob.: M. Dzielska, *Wspomnienia o Zofii i Annie Studenckich*, Cz. 1, „Ziemia Krzeszowicka”, 1999, nr 4, s. 4; cz. 2, „Ziemia Krzeszowicka”, 1999, nr 5, s. 4. W roku 1984 Anna Studencka ofiarowała Stowarzyszeniu Miłośników Ziemi Krzeszowickiej swoją nieruchomość przy ul. Krakowskiej 30, gdzie do dziś SMZK ma swoją siedzibę i prowadzi Muzeum Ziemi Krzeszowickiej, uroczyste otwarte 12 grudnia 1987 r.

oficera AK i kierownika szkoły w Czernej, a w roku 1989 ufundowało tablicę upamiętniającą żołnierzy Armii Krajowej: por. Franciszka Górskiego, kapelana AK ks. Jana Godzka i Władysława Piekarczyka. Tablica została umieszczona w murze cmentarza przyklasztornego oo. karmelitów w Czernej.

SMZK ufundowało również tablicę upamiętniającą dwóch wybitnych polonistów pochodzących z Krzeszowic: prof. Kazimierza Wykę, umieszczoną na domu rodzinnym profesora, odsłoniętą 16 grudnia 1986 roku, a ulicę, przy której stoi budynek, nazwano jego imieniem – oraz prof. Wincentego Danka, założyciela krzeszowickiego gimnazjum, później rektora krakowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Wmurowana została w fasadę budynku Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki, a w uroczystym odsłonięciu 13 października 1987 roku uczestniczyli żona profesora Olga Dankowa i jego uczniowie².

W roku 1990 na krzeszowickim cmentarzu z inicjatywy SMZK stanął Krzyż Katyński zaprojektowany przez Mariana Konarskiego. W uroczystości odsłonięcia licznie uczestniczyli członkowie Rodzin Katyńskich.

3 Maja 1991 roku, w ramach obchodów 200. rocznicy Konstytucji 1791 roku, w Nawojowej Górze uroczyste odsłonięto i poświęcono replikę pomnika Niepodległości Polski i Marszałka Piłsudskiego; przy pomniku odprawiona została msza św. W cokole zamontowane zostały cztery tablice pamiątkowe, z których jedną ufundowało SMZK. Członkowie SMZK, Janusz Kopczyński i Stanisław Szarek, należeli do komitetu odbudowy pomnika.

SMZK współpracowało także ze Społecznym Komitetem Budowy Pomnika Niepodległości Polski w Paczółtowicach. Zakres prac obejmował umieszczenie, przy istniejącym głazie upamiętniającym powstanie listopadowe, odsłoniętym w stulecie jego wybuchu, obelisku z czterema tablicami pamiątkowymi, a także wykonanie nowego ogrodzenia. Projekt wykonał nieodpłatnie Marian Konarski. Pomnik uroczyste odsłonięto i poświęcono w dniu 4 października 1992 roku, przy udziale kompanii reprezentacyjnej 6. Pomorskiej Brygady Powietrznodesantowej z Krakowa, przedstawicieli władz samorządowych gminy Krzeszowice, licznych pocztów sztandarowych, m.in. Związku Legionistów Polskich i Kedywu Okręgu Kraków, kombatantów, mieszkańców Paczółtowic oraz okolicznych miejscowości.

W roku 1999 Stowarzyszenie ufundowało tablicę pamiątkową poświęconą gen. Henrykowi Dąbrowskiemu, umieszczoną na fasadzie budynku Ośrodka Rehabilitacji w Krzeszowicach, którą odsłonięto i poświęcono 17 czerwca 2000 roku³.

² O. Dankowa, *Prof. Wincenty Danek (1907–1976)*, „Ziemia Krzeszowicka”, 1999, nr 2, s. 5; też, *Twórczość naukowa prof. Wincentego Danka*, (Cz. 2), tamże 1999, nr 2, s. 3; Ł. Skałny, *Wincenty Danek (1907–1976)*, tamże 2011, nr 4, s. 15–16.

³ *Kalendarium VI–VIII 2000, Tablica pamiątkowa gen. H. Dąbrowskiego*, oprac. S. Klich, „Ziemia Krzeszowicka”, 2000, nr 4 (28), s. 3.

21 września 2000 roku ks. kardynał Franciszek Macharski, Metropolita Krakowski, uroczyście poświęcił Jubileuszowy Krzyż Milenijny 2000 Roku, wybudowany z inicjatywy uczestników XXI Walnego Zjazdu Członków SMZK, zaprojektowany przez członka SMZK, architekta Zygmunta Kuchtę⁴. Przy tej okazji wydrukowano pocztówki z przedstawieniem krzyża.

W 2009 roku Zarząd SMZK, z inicjatywy członka SMZK Franciszka Pióro, rozpoczął prace nad ufundowaniem tablicy upamiętniającej wieloletniego dyrektora Państwowej Szkoły Muzycznej w Krzeszowicach Edwarda Christa. Został utworzony komitet fundacyjny, którego przewodniczącym został prezes SMZK Łukasz Skalny; projekt nieodpłatnie zrealizował kamieniarz Ireneusz Młynarczyk, absolwent PSM i uczeń dyrektora Christa. Odświeżenie pomnika znakomitego pedagoga odbyło się w roku 2012⁵. Z okazji odświeżenia pomnika SMZK wydało własnym sumptem zredagowany przez Dorotę Strojnowską folder z biogramem Edwarda Christa oraz fotografią pomnika i jego twórców⁶.

Członkowie SMZK zaproponowali także zmiany nazw ulic – 15 Grudnia na Legionów Polskich, Manifestu Lipcowego na Armii Krajowej, nazwę placu Jedności Młodzieży na plac 700-lecia Krzeszowic oraz wniosli wniosek o nadanie ulicy przy siedzibie SMZK patronatu Anny Studenckiej.

Śledzili wycinkę drzew w gminie i zwracali uwagę na konieczność ochrony środowiska.

Strona tytułowa folderu „Pamięci Edwarda Christa”

⁴ (SK), *Jubileuszowy Krzyż roku 2000 w dekanacie i gminie Krzeszowice*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2000, nr 2, s. 8; Z. Cyran, *Przyszłym pokoleniom*, tamże, s. 8; Komitet Budowy Milenijnego „Krzyża 2000”, *Jubileuszowy Krzyż roku 2000 na ziemi krzeszowickiej*, tamże, nr 4, s. 4; G. Orłowski, *Poświęcenie jubileuszowego Krzyża na ziemi krzeszowickiej*, tamże, nr 5, s. 4; A. Szczęotka, *Krzyżu Chrystusa, bądźże pozdrowiony*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2000, nr 5, s. 4; *Akt erekcyjny*, tamże, s. 5.

⁵ Biogram zob.: M. Książkiewicz, *Edward Christ (1910–1989). Wspomnienie z okazji 50. lecia Szkoły Muzycznej I stopnia w Krzeszowicach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 1998, nr 3, s. 2; Tenże, *Edward Christ (1910–1989)*, cd., tamże 1999, nr 2, s. 4; (cz. 4), tamże, s. 43; (cz. 5) tamże 1999, nr 3, s. 43, il.; o odświeżeniu pomnika, D. Strojnowska, *Odświeżenie pomnika Edwarda Christa*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2012 nr 2–3 (98–99), s. 25, il.

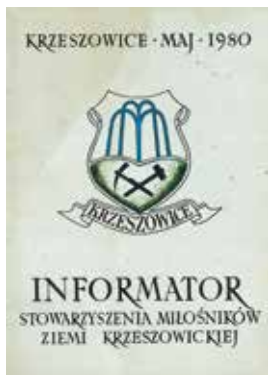
⁶ *Pamięci Edwarda Christa inicjatora, realizatora i wieloletniego dyrektora Państwowej Szkoły Muzycznej 1 st. im. Zygmunta Noskowskiego w Krzeszowicach. Krzeszowice, 3 czerwca 2012 roku*, oprac. D. Strojnowska, Krzeszowice 2012, folder, 6 s.

Działalność pierwszych lat SMZK opisana została w kronikach prowadzonych najpierw przez Władysława Bulka (tom 1), następnie przez Stanisława Klicha (tomy 2–4). Niektóre wydarzenia znalazły się na łamach prasy krakowskiej oraz „Magazynu Krzeszowickiego”. Niemniej Miłośnikom to nie wystarczało. Planowali własne publikacje.

W 1979 roku, „Po wieloletnich staraniach (rozpoczętych przez Społeczny Komitet Organizacyjny Izby Regionalnej w Krzeszowicach) ukazał się wreszcie popularny folder o Krzeszowicach. Wydania podjął się Krakowski Ośrodek Informacji i Reklamy Turystycznej «Wawel Tourist», a wydrukowano go w nakładzie 60.000 egzemplarzy” – donosi kronikarz SMZK⁷. Autorem tekstu był Władysław Bulek, fotografii – Henryk Hermanowicz.

EDYTORSKIE POCZĄTKI

Pierwszą własną, opracowaną przez członków publikacją SMZK był datowany na maj 1980 roku „Informator” nr 1⁸, podsumowujący dotychczasową działalność SMZK w artykułach *Z życia Stowarzyszenia* Janusza Kopczyńskiego, *Działalność imprezowa Stowarzyszenia* Stanisława Klicha oraz w *Sprawozdaniu Komisji Historycznej Almy Trzebieckiej*. Przedstawione zostały także *Aspiracje kulturalne Krzeszowic* autorstwa Almy Trzebieckiej. Z tekstów tych jasno wynikało, jakie są zainteresowania Miłośników. Niestety nie udało się wówczas wydać drugiego numeru.

Okladka „Informatora” nr 1

W kolejnej okolicznościowej broszurze, *Krzeszowice – miasto i uzdrowisko*⁹, wydanej z okazji jubileuszu dwustulecia działalności miejscowego źródła, zamieszczone zostały teksty: *Nadanie sołectwa w Krzeszowicach wójtowi Fryczkowi z Bytomia* – tłumaczenie aktu lokacji wsi Krzeszowice dokonane przez Alnę Trzebiecką; *Rys historyczny Krzeszowic* Jadwigi Ziemińskiej; *Krótkie kalendarium z historii ziemi krzeszowickiej* Władysława Bulka oraz tegoż *Zarys historii uzdrowiska Krzeszowice*, a także informacja lek. med. Magdaleny Bicz-Kuligowej *Ośrodek rehabilitacyjny w Krzeszowicach – bilans dziesięciolecia*

⁷ *Kronika Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, T. 1, oprac. W. Bulek, rkps. Dostęp w siedzibie SMZK.

⁸ *Informator nr 1*, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, kom. red.: T. Czerny, E. Medvey, M. Smyła, Krzeszowice [maj 1980], 16 s.

⁹ *Krzeszowice – miasto i uzdrowisko*, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, kom. red.: A. Trzebiecka, J. Ziemińska, W. Bulek, Krzeszowice [1980], 20 s.

i perspektywy na przyszłość. W tej skromnej publikacji znalazły się także ilustracje – *Widok Krzeszowic* C.M. Grölla, zamieszczony po raz pierwszy w książeczce Lafontaine'a¹⁰, widok uzdrowiska datowany na 1806 rok, przedstawiony przez królewskiego rysownika Zygmunta Vogla¹¹, oraz współczesna fotografia przedstawiająca *Ośrodek Rehabilitacyjny w Krzeszowicach*; na okładkach zamieszczono awers i rewers wybitego na tę okazję medalu zaprojektowanego przez Mariana Konarskiego. Broszura ta potwierdza aspiracje SMZK do udokumentowania i opisanie historii Krzeszowic.

*Widok Krzeszowic, 1806. Akwaforta wykonana przez J. Freya wg rysunku Z. Vogla.
Z zbioru Gabinetu Rycin Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego*

Z tej okazji SMZK zorganizowało wówczas także sesję popularnonaukową na temat wykorzystania krzeszowickich wód leczniczych oraz, wspólnie z krakowskim oddziałem PTTK, zlot turystyczny pod hasłem „200 lat uzdrowiska w Krzeszowicach”. Temat uzdrowiska był kontynuowany: w roku 1984, wspólnie z Komitetem Miejsko-Gminnym ZSL

¹⁰ [L.F. Lafontaine], *Opisanie skutków y używania ciepłych siarczystych, y zimnych żelaznych kąpieli w Krzeszowicach przez Leopolda de Lafontaine, Leibchirurga Aktualnego J.K.Mci uczynione; rycina Krzeszowic roboty C.M. Grölla.* Kraków, kosztem y drukiem Ignacego Grebla, 1789, 230 [5] s. Oryginał sztuchu w Zbiorach Graficznych Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. 87 II J. 4824.

¹¹ *Widok Krzeszowic, 1806.* Akwaforta wykonana przez J. Freya wg rysunku Z. Vogla z 1792 r., 37,7 x 58,5 cm.

w Krzeszowicach, SMZK zorganizowało spotkanie z przedstawicielami Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej w sprawie możliwości reaktywowania uzdrowiska w Krzeszowicach, natomiast w roku 2007 SMZK we współpracy z Małopolskim Stowarzyszeniem Rozwoju Regionalnego, Centrum Aktywizacji Młodego Pokolenia oraz Ośrodkiem Rehabilitacji Narządów Ruchu „Krzeszowice”, Małopolską Organizacją Turystyczną i Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego zorganizowało otwarte seminarium pt. *Krzeszowice – uzdrowisko, czy ośrodek przemysłowy?* Działalność ta była kontynuowana, m.in. w roku 2009 Stowarzyszenie uczestniczyło w XI Małopolskich Dniach Dziedzictwa Kulturowego. W ramach tej imprezy w Muzeum została urządzona wystawa poświęcona historii uzdrowiska, a członkowie Stowarzyszenia oprowadzali turystów po Krzeszowicach. W latach następnych Teresa Czerny i Dorota Strojnowska opowiadały o dziejach źródła nie tylko turystom i uczniom, lecz także pacjentom Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu – popularnej „balneologii”¹²; 19 czerwca 2016 roku, podczas odbywającej się w Vauxhallu „Niedzieli dla zdrowia”, Dorota Strojnowska wygłosiła okolicznościowy wykład.

W związku z otwarciem Izby Regionalnej w Starym Pałacu (6 czerwca 1982 roku) SMZK w okolicznościowej ulotce zwróciło się o pomoc w organizowaniu Izby.

SESJA EKOLOGICZNA

W 1981 roku odbyła się zorganizowana przez SMZK sesja ekologiczna, wówczas we współpracy z Kołem Polskiego Klubu Ekologicznego w AGH wydano: *Problemy ekologiczne ziemi krzeszowickiej*, opracowane przez Andrzeja Mędralę¹³. Sesja wyznaczała kolejny krąg zainteresowań organizatorów – przyroda i ochrona środowiska będą tematami ważnymi i często w działalności poruszonymi.

PUBLIKACJE SMZK

Pierwszym, szczególnie ambitnym przedsięwzięciem edytorskim był przewodnik turystyczny *Krzeszowice i okolice* Juliana Zinkowa¹⁴: pierwsze wydanie (1988 rok) ukazało się staraniem działaczy SMZK – prezesa

¹² T. Czerny, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 1, s. 3; T. Czerny, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, tamże 2017, nr 4, s. 3

¹³ *Problemy ekologiczne Ziemi Krzeszowickiej. Wybór materiałów IV forum dyskusyjnego, Krzeszowice 1981 r.*, oprac. A. Mędrala, Kraków 1982, 32, [1] s. (*Problemy Ekologiczne Krakowa*, z. 6).

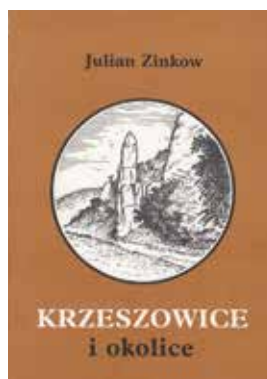
¹⁴ J. Zinkow, *Krzeszowice i okolice. Przewodnik turystyczny*, Warszawa–Kraków 1988, 110, [1] s.

Janusza Kopczyńskiego, Stanisława Klich oraz Władysława Bulka; sfinansowała je gmina, a firmowało Wydawnictwo PTTK „Kraj”. Nakład przewodnika liczył 17 000 egzemplarzy. Członkowie SMZK, szczególnie Stanisław Klich, brali udział w przygotowaniu i redagowaniu tekstu. Przewodnik służył do promocji ziemi krzeszowickiej przez wiele lat, nawet wtedy, gdy ukazało się jego drugie, rozszerzone wydanie, zainspirowane przez Stowarzyszenie, ale opublikowane bez jego udziału. Był także wykorzystywany w przygotowaniach imprez edukacyjnych, m.in. konkursu *Czy znasz ziemię krzeszowicką*¹⁵.

Ogólny opis środowiska geograficznego, budowy geologicznej, historii i gospodarki poprzedzał część szczegółową, zawierającą opis czternastu tras wiodących z Krzeszowic do okolicznych miejscowości, ich historię, zabytki oraz przyrodę, a także mapy. Książeczka została zilustrowana rycinami przedstawiającymi opisywane obiekty.

Członkowie SMZK planowali wydanie monografii Krzeszowic, próbowano nawet stworzyć zespół autorów tego dzieła, niemniej sytuacja finansowa oraz brak potencjalnych sponsorów nie rokowały nadziei na szybką realizację owego przedsięwzięcia.

Po niemal trzydziestu latach działalności SMZK, została opublikowana historia Krzeszowic okresu międzywojnia autorstwa Łukasza Skalnego¹⁶, zredagowana na podstawie pracy magisterskiej, opisująca dzieje, gospodarkę, kulturę, kwestie wyznaniowe i ludność Krzeszowic w latach 1918–1945. Po raz pierwszy ukazała się tak obszerna publikacja z ilustracjami przedstawiającymi domy i ulice miasta „przed wojną”. Autor przypomniał nazwiska burmistrzów, urzędników, nauczycieli i księży; wybrane biogramy stanowią aneks do publikacji. Liczne biogramy oraz artykuły opisujące Krzeszowice Łukasz Skalny opublikował na łamach „Ziemi Krzeszowickiej” w latach następnych¹⁷.

Okladka przewodnika Juliana Zinkowa: „Krzeszowice i okolice”

materiały

¹⁵ Tak było m.in. podczas realizowanego przez SMZK, a koordynowanego przez Dorotę Strojnowską, konkursu w roku 2016.

¹⁶ Ł. Skalny, *Historia Krzeszowic. Okres międzywojenny*, Krzeszowice 2004, 168 s. Wcześniej historia Krzeszowic została opisana w okolicznościowym opracowaniu U. Kryszalowicz i F. Kiryka *Rzemiosło krzeszowickie na tle dziejów wsi i miasta. W stulecie powstania Cechu Rzemiosł Różnych w Krzeszowicach 1885–1985*, Krzeszowice 1986, 158, [3] s. W stulecie odzyskania niepodległości ukazała się wydana nakładem gminy publikacja przedstawiająca historię Krzeszowic drugiej połowy wieku XIX i wieku XX: Ł. Skalny, *Krzeszowice 1867–1989*, red. Jan Bereza, Krzeszowice [2018], 237, [2] s.

¹⁷ Ł. Skalny, *Krzeszowice po II wojnie światowej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 1, s. 11–15.

Okladka publikacji „Historia Krzeszowic w okresie międzywojennym”

Okladka publikacji „Warto pamiętać. Patroni krzeszowickich ulic”, proj. okł. D. Strojnowska

Kolejne publikacje SMZK były związane z projektami realizowanymi przez jego członków. Są to zazwyczaj niewielkie książeczki omawiające tematy wynikające z profilu projektu.

W roku 2009, w odpowiedzi na ogłoszony przez Małopolski Instytut Kultury projekt grantowy poświęcony upamiętnieniu II wojny światowej, Dorota Strojnowska przygotowała cykl wykładów i publikację pt. *Warto pamiętać. Patroni krzeszowickich ulic*¹⁸. Spotkania odbywały się w Muzeum Ziemi Krzeszowickiej, tło stanowiły sztandar Szarych Szeregów, eksponaty muzealne oraz plansze wypożyczone z krzeszowickiego Centrum Kultury i Sportu. Tematy poszczególnych spotkań, a następnie rozdziałów publikacji, poświęcone były patronom krzeszowickich ulic związanym z okresem II wojny światowej – żołnierzom Września, AK-owcom, harcerzom Szarych Szeregów, żołnierzom Batalionów Chłopskich, oficerom – braciom Antoniemu, Ignacemu i Karolowi Hniłkom, Karolowi Ślusarczykowi „Tatarowi”, Emanuelowi Jakubiczce, Alojzemu Kaczmarczykowi, a także wykładowcom tajnego nauczania – Wincentemu Dankowi i Kazimierzowi Wyce. Biogramy zilustrowane zostały fotografiami omawianych ulic, tablic memoratywnych i osób, oraz odpowiednimi dokumentami. W Aneksie zamieszczone zostały lista ewidencyjna i weryfikacyjna żołnierzy Armii Krajowej i lista członków Szarych Szeregów oraz relacja Leopolda Petka *Operacja Sonderdienst*.

W 150. rocznicę wybuchu powstania styczniowego Dorota Strojnowska zrealizowała dofinansowany przez Województwo Małopolskie projekt „Poszli nasi w bój bez broni...”, złożony z kilku segmentów. Jednym z nich była okolicznościowa wystawa w Muzeum Ziemi Krzeszowickiej; pokazane zostały m.in. pamiątki po Florianie Buzdyganie – naczelniku powstania w parafii Krzeszowice: modlitewnik, spisany przez

¹⁸ D. Strojnowska, *Warto pamiętać. Patroni krzeszowickich ulic*, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, Krzeszowice 2009, 112 s. + płyta DVD-R. Wersja internetowa: wartopamiętać.mik.krakow.pl. Rec.: Ł. Skalny, *Warto pamiętać. Patroni naszych ulic*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2009, nr 6, s. 9.

niego w więzieniu, w którym odbywał karę za udział w powstaniu 1846 roku, oraz nominacja na naczelnika powstania w Krzeszowicach – ważny dokument świadczący o tym, że choć powstanie zbrojne objęło tylko Królestwo Polskie, struktury przyszłego, odrodzonego państwa sięgały znacznie dalej. Zwiedzający mogli także zobaczyć obrazy (*Rok 1863* oraz *Śmierć Zawory* pędzla Tadeusza Gillerta, a także kopię *Kucia kos* Artura Grottgera i portrety powstańców). Część druga to spacer po Krzeszowicach śladami powstania – miejsce, w którym stała zagroda Buzdygana, apteka Rybackich, służąca pomocą lżej rannym powstańcom, Dom Schronienia im. Artura i szpital, w których na koszt hr. Potockich leczeni byli ciężiej ranni powstańcy, a także cmentarz, na którym spoczęli polegli i ranni w powstaniu oraz jego weterani. Trzecią częścią projektu była publikacja¹⁹ poświęcona powstaniu styczniowemu i jego uczestnikom – nie tylko związanym z Krzeszowicami, lecz także z Czerną, Paczółtovicami i Tenczynkiem. Klasztor karmelitański w Czernej stał się centrum pamięci powstańczej dzięki o. Rafałowi Józefowi Kalinowskiemu – dowódcy powstania na Litwie, zesłańcowi, który po święceniach był m.in. czerneńskim przeorem²⁰; powstańcze groby są również na cmentarzach w Paczółtovicach i Tenczynku. Artykuły poświęcone śladom powstania na ziemi krzeszowickiej ukazały się w „Ziemi Krzeszowickiej”²¹.

Kultywowanie powstańczej tradycji przez członków SMZK miało długą tradycję. W roku 1983, z okazji 120. rocznicy powstania styczniowego, szczególnie dla uczczenia św. Rafała Kalinowskiego, SMZK zorganizowało w refektarzu czerneńskiego klasztoru okolicznościowy poranek słowno-muzyczny, co zapoczątkowało obchody rocznic powstań narodowych

Okladka publikacji „Poszli nasi w bój bez broni...”,
proj. okł. R. Strojnowski

materiały

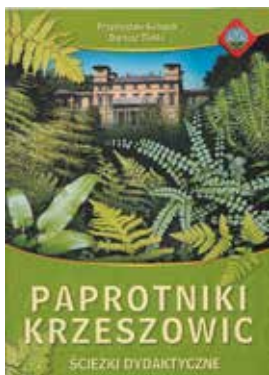
¹⁹ D. Strojnowska, *Poszli nasi w bój bez broni... Ślady powstania styczniowego na ziemi krzeszowickiej*, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, Krzeszowice 2013, 60 s.

²⁰ Zob. np. artykuł Doroty Strojnowskiej: DS, *Nowe pamiątki patriotyczne w muzeum Ojców Karmelitów*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 1, s. 19 – o pamiątkach po Joannie z Radziszewskich *primo voto* Kurdwanowskiej, *secundo voto* Podłuskiej (1843–1934), ppor. powstania styczniowego, odznaczonej Krzyżem Niepodległości, Medalem X-lecia Odzyskania Niepodległości, Medalem 200. Rocznicy Odsieczy Wiedeńskiej, Krzyżem Bojownikom Niepodległości, Krzyżem Powstańcom 1863 r. w 70. Rocznice Powstania Styczniowego, Medalem Polska Swemu Obrońcy.

²¹ D. Strojnowska, *Śladami Powstania Styczniowego. Krzeszowice*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 5, s. 6–9; też, *Śladami Powstania Styczniowego. Czerna – klasztor OO. Karmelitów*, tamże 2014, nr 1, s. 10–13.

Okladka „Ziemi Krzeszowickiej” 2013, nr 1 z fragmentem wystawy powstańczej w czerneńskim klasztorze

Okladka publikacji „Paprotniki Krzeszowic”

– listopadowego i styczniowego, a także upamiętniało ich uczestników, szczególnie związanych z Krzeszowicami. W latach następnych organizowano okolicznościowe wieczornice, na licznych grobach uczestników powstań zapalano rocznicowe znicze.

Obchody rocznic powstania odnotowywane były w „Ziemi Krzeszowickiej” od początku istnienia pisma. Niekiedy były to tylko krótkie relacje, niekiedy obszerniejsze opracowania, np. w numerze 1 z 1999 roku czytelnik mógł poznać miejsca związane z powstaniem, zobaczyć archiwalne fotografie z pielgrzymki do św. Rafała oraz z sesji zorganizowanej przez SMZK w roku 1983²².

18 stycznia 2015 roku, podczas XXXII Pielgrzymki Ludzi Pracy do św. Rafała Kalinowskiego, w czerneńskim Domu Pielgrzyma wiceprezes SMZK Leszek Sibila zaprezentował wystawę *U progu wolności*, poświęconą początkom Solidarności w Nowej Hucie. Także w następnych latach członkowie SMZK przybywali do Czernej, aby wraz z hutnikami oddać hołd powstańcom. Relacje ukazywały się na łamach „Ziemi Krzeszowickiej”²³.

W roku 2020 Andrzej Mędrala zorganizował po raz pierwszy w Czernej rekonstrukcję historyczną *Kucie kos*, w której wzięli udział kowale z Żurady oraz rekonstruktorzy. Genezę widowiska przedstawił prezes SMZK, historyk Leszek J. Sibila. Podczas mszy św. w intencji uczestników walk o niepodległość, celebrowanej przez ojca prowincjała Tadeusza Florka OCD, śpiewały chóry Harfa z Krakowa oraz Voici di San Francesco z Zabierzowa²⁴.

²² S. Klich, *Ślady Powstania 1863 na ziemi krzeszowickiej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 1999, nr 1, s. 13; G. Orłowski, *XVI Pielgrzymka Ludzi Pracy do Czernej*, tamże.

²³ XXXIV [właśc. XXXIII] *Pielgrzymka do Świętego Rafała w 153 rocznicę wybuchu Powstania Styczniowego*, tamże 2016, nr 1, s. 7, il.; XXXIV *Pielgrzymka Ludzi Pracy do św. Rafała*, tamże 2017, nr 1, s. 6–8, il.; XXXV *Pielgrzymka do św. Rafała Kalinowskiego*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 1–3, s. 14–15, il.

²⁴ D. Strojnowska, *Kucie kos w czerneńskim eremie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2020, nr 1–4, s. 4, 5, il. Więcej o wydarzeniu w dalszej części tego tomu rocznika.

Jak już wspomniałam, od zarania swojej działalności Stowarzyszenie poświęcało wiele uwagi także przyrodzie. Członkowie SMZK wielokrotnie walczyli w obronie wycinanych bez potrzeby drzew, prezentowali także urodę parków i lasów. Zainteresowania te zaowocowały skierowanym do gimnazjalistów i licealistów projektem pod tytułem „Poznanie przyrody Ziemi Krzeszowickiej poprzez obserwacje własne paprotników”, finansowanym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie; jego celem było zapoznanie uczestników z bogactwem paprotników rosnących na ziemi krzeszowickiej, praktyczne poznanie przyrody poprzez rozpoznawanie roślin, obserwacje różnorodnych siedlisk, bioróżnorodności. Przeprowadzono lekcje stacjonarne na temat posługiwania się kluczem do oznaczania paprotników²⁵, w których uczestniczyło około stu uczniów. W ramach projektu została wydana publikacja opracowana przez Przemysława Kubajaka i Denisza Tłałkę, przygotowana we współpracy z innymi członkami SMZK: *Paprotniki Krzeszowic. Ścieżki dydaktyczne*²⁶.

Kolejną książką wydaną przez SMZK jest *Słownik biograficzny więźniów KL Auschwitz-Birkenau z gminy Krzeszowice*²⁷ autorstwa Gabriela Szustera, dotowany przez Gminę Krzeszowice. Publikacja jest fragmentem pracy magisterskiej poświęconej więźniom KL Auschwitz, urodzonym lub mieszkającym w obrębie gminy Krzeszowice, których biogramy zostały opracowane w oparciu o materiały archiwalne; wiele not dopełniają fotografie więźniów z zasobu Archiwum Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau. Autor zamieścił także nazwiska osób wyróżnionych tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. W projekcie okładki wykorzystano fotografię więźniarskiego pasiaka ze zbiorów SMZK. Artykuł poświęcony ukrywającym Żydów mieszkańcom ziemi krzeszowickiej ukazał się także w „Ziemi Krzeszowickiej”²⁸.

Okładka „Słownika biograficznego więźniów KL Auschwitz-Birkenau z gminy Krzeszowice”,
proj. okł. P. Strojnowska

²⁵ A. Rostański, *Paprotniki Polski*, Krzeszowice 2012, 128 s. (Atlas i klucz).

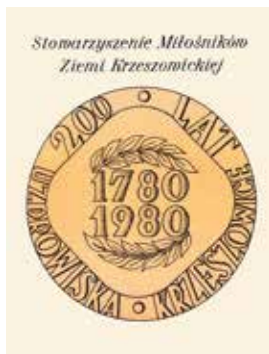
²⁶ P. Kubajak, D. Tłałka, *Paprotniki Krzeszowic. Ścieżki dydaktyczne*, Krzeszowice 2012, 64 s.

²⁷ G. Szuster, *Słownik biograficzny więźniów KL Auschwitz-Birkenau z gminy Krzeszowice*, Krzeszowice 2014, 112 s. Rec.: D. Strojnowska, *Z mojej półki. Słownik biograficzny więźniów KL Auschwitz-Birkenau z gminy Krzeszowice*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2014, nr 6, s. 14.

²⁸ G. Szuster, *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata z gminy Krzeszowice*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2010, nr 6, s. 12.

Okladka reprintu śpiewnika „Marsze i piosenki Brygady Piłsudskiego”

Okladka publikacji „Krzeszowice. Miasto i uzdrowisko” wydanej przez SMZK

obrazów Tadeusza Gillerta ze zbiorów SMZK: *Rozdawanie broni w sierpniu 2014 roku pod szkołą w Krzeszowicach* oraz *Punkt obserwacyjny*, a także kopii obrazu Jerzego Kossaka *Józef Piłsudski na czele Legionów Polskich przekracza granicę zaboru rosyjskiego* i portretu Józefa Andrzeja Teslara autorstwa Leopolda Gottlieba. W numerze znalazły się także artykuły poświęcone I wojnie światowej i legionom, noty biograficzne legionistów pochodzących

Od początku działalności SMZK gromadziło archiwalia związane z uczestnikami czynu niepodległościowego, także obu wojen światowych. Rekonstruktorzy, z Maciejem Mazurowskim na czele, brali udział w obchodach rocznicy Bitwy Warszawskiej. W roku 2014, w stulecie wybuchu I wojny światowej, SMZK uczciło oficerów i żołnierzy walczących o niepodległość oraz legionistów-uczestników wymarszu z Krzeszowic Apelem Legionowym. Pod tablicą memoratywną złożono kwiaty, a w ogrodzie Stowarzyszenia odbył się piknik patriotyczny; uczestnicy zobaczyli przygotowaną przez Macieja Mazurowskiego wystawę *Galicja w ogniu 1914–1915* oraz wystawę obrazów przedstawiających czyn legionowy i legionistów ze zbiorów SZMK wg scenariusza Doroty Strojnowskiej. Członkowie grupy „Artyleria” pokazali rekonstrukcję historyczną. Dwa lata później, w roku 1916, pod hasłem *Sztafety znak. Wymarsz legionistów z Krzeszowic*, uroczystości odbyły się w Krzeszowicach i Paczółtowicach, a dzięki szczodrości sponsora – prezesa Kopalni Porfiru i Diabazu Zalas w Krzeszowicach, Daniela Kłosowskiego – wydano także przygotowany przez Dorotę Strojnowską reprint śpiewnika legionowego z 1915 roku²⁹. Wydarzenie zostało udokumentowane w „Ziemi Krzeszowickiej” – na okładce widniało zdjęcie wykonane podczas apelu pod tablicą upamiętniającą legionistów i marszałka Piłsudskiego, wewnątrz numeru zamieszczono reprodukcje

²⁹ *Marsze i piosenki Brygady Piłsudskiego*, zebr. i wyd. por. W. Biernacki (Kostek), kartę tytułową rysował L. Gottlieb, il.: K. Stefanowicz, Sławiński Nałęcz i Felczyński, Krzeszowice 2016, 32 s., repr., oryg. Kraków, 1915. Rec. D. Strojnowska, *Marsze i piosenki Brygady Piłsudskiego*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2012, nr 6, s. 15–16, il.

z Krzeszowic – braci Teslarów oraz informacja o fotografiach hallerczyka Jana Siodłaka umieszczonych w witrynie miejscowego zakładu fotograficznego³⁰.

Z upamiętnieniem wymarszu przyszlých legionistów z Krzeszowic³¹ związane są dwie publikacje Doroty Strojnowskiej. W pierwszej z nich, *Naprzód, drużyno strzelecka! Wymarsz legionistów z Krzeszowic w relacjach*

³⁰ M. Mazurowski, Ł. Skalny, D. Strojnowska, *I wojna światowa, „Ziemia Krzeszowicka”*, 2014, nr 4, s. 4; D. Strojnowska, *Setna rocznica wybuchu I wojny światowej w Stowarzyszeniu Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, tamże, s. 6; taż, *Legiony Polskie 1914–1918. Wystawa w stulecie wybuchu wielkiej wojny i czynu legionowego w Muzeum Narodowym w Krakowie*, tamże, s. 10–11; taż, *Antoni Teslar. Aleksander Teslar*, tamże, dod. spec.; taż, *Józef Andrzej Teslar*, tamże, s. 11; taż, *Witryna firmy Siodlak AD 1980*, tamże 2014 nr 4, s. 13.

³¹ 29 sierpnia 2015: Apel legionowy organizowany przez Zarząd SMZK; 27 sierpnia 2016: „Sztafety znak”. Wymarsz legionistów z Krzeszowic; koordynacja projektu Dorota Strojnowska, Zbigniew Durczok, Andrzej Furmanik, Andrzej Osiniak, Łukasz Skalny, Zbigniew Szota; współpraca Burmistrz Gminy Krzeszowice, Fundacja Aktywne Dzieciaki, Rada Parafialna Paczółtówic, dyrekcje szkół podstawowych w Krzeszowicach i Paczółtówicach; uczestnicy: asysta honorowa wystawiona przez 5. Batalion Dowodzenia, członkowie Towarzystwa Krzewienia Tradycji Kawalerii Polskiej im. Rotmistrza Witolda Pileckiego z Chrzanowa. Wystawa *Sztafety znak*, kuratorka Dorota Strojnowska: sierpień-listopad 2016: Muzeum Ziemi Krzeszowickiej; listopad–grudzień 2016 siedziba Starostwa Powiatowego w Krakowie. Relacja: „Kronika” TVP Kraków. 7 września 2017: „Naprzód, drużyno strzelecka”. Wymarsz legionistów z Krzeszowic; koordynacja projektu Dorota Strojnowska, Dorota Marek, Andrzej Furmanik, Andrzej Osiniak, Łukasz Skalny i Zbigniew Szota; współpraca: Fundacja Aktywne Dzieciaki, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Krzeszowicach, ksiądz proboszcz parafii w Paczółtówicach Ryszard Pałka i Rada Parafialna Paczółtówic, dyrekcje szkół podstawowych w Krzeszowicach i Paczółtówicach, firma A. i D. Marek z Czernej; uczestnicy: Asysta Honorowa 5. Batalionu Dowodzenia. Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego. Impreza towarzysząca: rajd rowerowy zorganizowany przez Stowarzyszenie Wspólna Gmina Krzeszowice. Sponsor: Kopalnia Porfiru i Diabazu Zalas w Krzeszowicach. 8 września 2018: „Sztafety znak”. 104. Rocznicą wymarszu legionistów z Krzeszowic przez Paczółtówicę w stronę Ojcowa, Skąty i Miechowa; koordynacja Dorota Strojnowska, Andrzej Furmanik, Leszek Sibila, Zbigniew Szota; współpraca: Fundacja Aktywne Dzieciaki, dyrekcje szkół podstawowych w Krzeszowicach i Paczółtówicach; uczestnicy: Asysta Honorowa 5. Batalionu Dowodzenia; Orkiestra WP z Bytomia; członkowie Towarzystwa 8. Pułku Ułanów Księcia Józefa Poniatowskiego, członkowie Towarzystwa Krzewienia Tradycji Kawalerii Polskiej im. Rotmistrza Witolda Pileckiego z Chrzanowa. Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego, Powiatu Krakowskiego i Gminy Krzeszowice. Sponsorzy: Kopalnia Porfiru i Diabazu Zalas w Krzeszowicach; A. i D. Marek sp. j. 7 września 2019: „Sztafety znak”. 105. Rocznicą wymarszu legionistów z Krzeszowic przez Paczółtówicę w kierunku Skąty; koordynacja: Dorota Strojnowska; współpraca: dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 2; uczestnicy: Asysta Honorowa 5. Batalionu Dowodzenia; Orkiestra WP z Bytomia; członkowie Towarzystwa Krzewienia Tradycji Kawalerii Polskiej im. Rotmistrza Witolda Pileckiego z Chrzanowa. Impreza towarzysząca: rajd rowerowy zorganizowany z Pełnomocnikiem ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom, dyrekcją Szkoły Podstawowej w Nawojowej Górze, Komendą Policji, Służbą Maltańską. Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego i Powiatu Krakowskiego. Sponsorzy: Kopalnia Porfiru i Diabazu Zalas w Krzeszowicach, Dorota i Artur Markowie.

Okladka publikacji „Sztafety znak...” z fragmentem obrazu T. Gillerta „Rozdawanie broni pod Jedynką” [wariant tytułu: „Rozdawanie broni w sierpniu 1914 roku pod szkołą w Krzeszowicach”]

i wspomnieniach uczestników³², autorka przedstawiła organizacje patriotyczne, których członkowie wyruszyli z Krakowa, Krzeszowic, później także z innych miejscowości na Wielką Wojnę, oraz dokumenty i relacje związane z krzeszowickimi wydarzeniami z sierpnia 1914 roku – list Komendanta Józefa Piłsudskiego do kpt. Józefa Rybaka, pisany z Krzeszowic w związku z koncentracją przyszłych legionistów³³, fragment dziennika Władysława Selima-Brunné, sporządzony przez niego spis plutonów – a także fotografie przyszłych legionistów. Pełny odpis *Dziennika*, wykonany przez Łukasza Skalnego, ukazał się w „Ziemi Krzeszowickiej” w roku 2012 i 2013³⁴.

Druga publikacja, *Sztafety znak. Walczni z ziemi krzeszowickiej*³⁵, zawiera biogramy i fotografie pochodzących lub mieszkających na ziemi krzeszowickiej legionistów oraz opis miejsc upamiętnienia czynu legionowego. Autorka w tytule nawiązuje do pieśni z okresu powstania styczniowego³⁶ oraz tytułu umieszczonej w przedsionku kościoła św. Marcina w Krzeszowicach tablicy memoratywnej z nazwiskami poległych w walkach w latach 1914–1921. Broszura ta towarzyszyła wydarzeniu odbywającemu się w Krzeszowicach i Paczółtowicach, zorganizowanemu w roku 2018, w stulecie odzyskania niepodległości.

³² D. Strojnowska, *Naprzód, drużyno strzelecka! Wymarsz legionistów z Krzeszowic relacjach i wspomnieniach uczestników*, Krzeszowice 2017, 26 s.

³³ List Józefa Piłsudskiego do kpt. Józefa Rybaka datowany w Krzeszowicach w piątek, 6 sierpnia 1914 roku (błędnie), oryginał [w:] Pilsudski Institute Archives New York. [Pozyskano z commons.m.wikimedia.org, repozytorium wolnych multimediów, plik: Józef Piłsudski – Lista Józefa Piłsudskiego do kapitana Rybaka – 701-001-024-006.jpg – dostęp 5.06.2023]

³⁴ Zob. W. Selim-Brunné, *Dziennik*, [Cz. 1], „Ziemia Krzeszowicka”, 2012, nr 4, s. 12–13; tenże, *Dziennik. Część druga*, tamże, nr 5, s. 12–14; tenże, *Dziennik. Część trzecia*, tamże, nr 6, s. 14–15; tenże, *Dziennik. Część czwarta*, tamże 2013, nr 1, s. 12–13; tenże, *Dziennik. Część piąta*, tamże 2013, nr 2, s. 11. Odpisy sporządził Ł. Skalny.

³⁵ D. Strojnowska, *Sztafety znak. Walczni z ziemi krzeszowickiej*, Krzeszowice 2018, 40 s.

³⁶ *Marsz strzelców z 1863 roku: „Słysz bracie, słysz minionych lat sygnały / Sztafety znak z kolei dają nam...”*

Uroczysty apel legionowy pod tablicą upamiętniającą wymarsz legionistów z Krzeszowic, 2017 r. Fot. D. Strojnowska

W kolejnych latach w wymarszach, które odbywały się także w wymienionych wyżej miejscowościach, brało udział coraz więcej uczestników; uroczystości uświetniały liczne poczty sztandarowe oraz konnica. W roku 2016, 2017 i 2019 na okładkach „Ziemi Krzeszowickiej” zamieszczono fotografie z wydarzeń; w numerach znalazły się relacje i fotografie z przebiegu uroczystości³⁷. „Wymarszom” towarzyszyły wystawy, na których pokazano dokumenty i fotografie oraz obrazy ze zbiorów SMZK (wśród nich m.in. projekt sarkofagu i popiersie marszałka Piłsudskiego autorstwa Mariana Konarskiego, portret ppłk. Władysława Selima-Brunné), a także kopie portretów Andrzeja Teslara ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie oraz portretu konnego Beliny-Prażmowskiego na koniu Irmak, pędzla Zygmunta Jordana Rozwadowskiego³⁸, pozyskanych przez Dorotę Strojnowską.

³⁷ DS, „Sztafety znak”. Wymarsz legionistów z Krzeszowic, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 3–4, s. 5–7, 19; D. Strojnowska, M. Ostrowska, S. Pyrdek, *Naprzód, drużyno strzelecka!*, tamże 2017, nr 4, s. 2, 4–5, 19; D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie. Sztafety znak...*, tamże 2018, nr 4, s. 2–6; T. Czerny, G. Palczewska, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie. Sztafety znak – 7 września 2019*, 105. *Rocznica wymarszu legionistów z Krzeszowic przez Paczółtowiec w kierunku Skąły*, tamże 2019, nr 3, s. 3, il. s. 1–2.

³⁸ Konia podarowała Belinie-Prażmowskiemu Iza Potocka. Na wykonanie kopii portretu do zbiorów SMZK zechciała się zgodzić jego ówczesna właścicielka śp. Alina Angelus.

Należy przypomnieć, że już w 1994 roku SMZK zorganizowało obchody 80. rocznicy wymarszu z Krzeszowic Drużyn Strzeleckich w 1914 roku. 6 sierpnia grupa członków Stowarzyszenia przemaszerowała śladem legionistów trasą Krzeszowice–Paczółtowice–Raclawice, odwiedzając miejsca związane z wydarzeniami w 1914 roku na ziemi krzeszowickiej³⁹, natomiast w roku 1995 SMZK było organizatorem uroczystości 75. rocznicy Bitwy Warszawskiej. Uroczystość odbyła się przy pomniku Józefa Piłsudskiego i Niepodległości Polski w Nawojowej Górze.

Dwadzieścia lat później, w roku 2015, członkowie działającej w ramach SMZK Grupy Rekonstrukcji Historycznej „Artyleria” – Maciej Mazurowski, Zbigniew Sira i Piotr Kaczmarski – uczestniczyli w inscenizacji *Powitanie ochotników spieszących na Bitwę Warszawską w 1920 roku*, a później zaopiekowali się uczestnikami historycznego pociągu przejeżdżającego także przez Krzeszowice⁴⁰. SMZK otrzymało podziękowania od prezydent Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz.

PUBLIKACJE CZŁONKÓW SMZK W INNYCH OFICYNACH

Okladka publikacji Zbigniewa Cyrana „Orkiestra Dęta Kopalni Wapienia „Czatkowice”, proj. okł. E. Kozioł

Wiele publikacji opracowanych i zredagowanych przez członków SMZK ukazało się nakładem innych wydawców. Dotyczą zarówno spraw lokalnych, jak i ogólnych, historii, przyrody. Zainteresowanie SMZK historią regionu sięga poza granice gminy. Członkowie nie tylko zwiedzali okolicę, ale także badali jej przeszłość, co znalazło odzwierciedlenie w publikacjach.

Nazwiska autorów zostały uporządkowane w kolejności alfabetycznej.

Zbigniew Cyran, *Orkiestra Dęta Kopalni Wapienia „Czatkowice”. 1958–2008*. Autor, pracownik Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i organista w parafii Filipowice, mieszkaniec Miękini, opracował historię działającej

³⁹ Wydarzenie zostało odnotowane w Kronice Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, a także w prasie lokalnej: [S. Klich], *Przemarsz szlakiem drużyn strzeleckich*, „Magazyn Krzeszowicki” 1994, nr 62, s. 3.

⁴⁰ W „Ziemi Krzeszowickiej” odnotowywano rocznicę bitwy: np. w roku 2000 ukazał się opis tego zdarzenia: G. Orłowski, *80 rocznica bitwy warszawskiej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2000, nr 4, s. 12, oraz opis uroczystości pod pomnikiem Niepodległości i J. Piłsudskiego w Nawojowej Górze: S. Klich, *Kalendarium VIII–IX 2000, 80. rocznica „bitwy warszawskiej” (1920 r.)*, tamże, nr 5, s. 3.

przez pół wieku przy Kopalni Wapienia „Czatkowice” orkiestry, rozwiązanej po przejściu kopalni przez Tauron SA w roku 2009⁴¹. Tekst uzupełniają fotografie i dokumenty.

Zbigniew Cyran, *W cienistym blasku krzyża. Historia w szkicach i obrazach literackich*⁴². Publikacja jest zbiorem esejów na temat historii, wiary, muzyki, sztuki; jedne opublikowane zostały po raz pierwszy, inne ukazały się wcześniej w czasopiśmie regionalnych: „Ziemi Krzeszowickiej”, „Magazynie Krzeszowickim” oraz „Wieczniku Nowogórskim”.

Zbigniew Cyran opublikował także historię parafii Ostrężnica-Łany⁴³. Wstęp księdza Zbigniewa Bizona, proboszcza parafii, poświęcony został ufności Bogu. Zbigniew Cyran przedstawił historię nowej parafii i budowy najpierw kaplicy (XIX wiek), następnie kościoła (przygotowania projektowe rozpoczęły się w roku 1999, budowa w roku 2000; konsekracja nastąpiła w roku 2005).

Andrzej Władysław Korusiewicz jest autorem dwóch publikacji poświęconych Potockim. W pierwszej, *Panowie na Krzeszowicach*⁴⁴, przedstawia historię krzeszowickiej gałęzi rodu Potockich; kolejna, *Cesarski i Królewski Namiestnik. Życie i działalność polityczna Andrzeja hrabiego Potockiego*⁴⁵ jest

⁴¹ Z. Cyran, *Orkiestra Dęta Kopalni Wapienia „Czatkowice”. 1958–2008*, Kraków 2008. 23 s., [49] s., tabl. Rec.: B. Cirył, *Jubileuszowy album orkiestry*, „Polska Gazeta Krakowska” 2009, nr 16, s. 15; M. Ostrowska, *Nad albumem Zbigniewa Cyrana „Orkiestra Dęta Kopalni Wapienia «Czatkowice»”*, „Magazyn Krzeszowicki” 2008, nr 20, s. 21–22.

⁴² Z. Cyran, *W cienistym blasku krzyża. Historia w szkicach i obrazach literackich*, Kraków 2021, 272, [4] s. Rec.: M. Ostrowska, *O „Szkicach i obrazach literackich” uwag kilka*, „Magazyn Krzeszowicki” 2021, nr 6, s. 22; T. Filar, *O historii w Szkicach i obrazach literackich*, „Kurier UEK. Czasopismo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2021, nr 88; D. Strojnowska, *W cienistym blasku krzyża. Historia w szkicach i obrazach literackich Zbigniewa Stanisława Cyrana*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2021, nr 1–4, s. 13, il.

⁴³ Z. Cyran, Z. Bizoń, *Ostrężnica-Łany. Historia Parafii pw. Świętej Siostry Faustyny na tle dziejów dawnych i współczesnych*, Krzeszowice 2005, 87, [1] s. Zob. także publikowany w „Ziemi Krzeszowickiej” cykl Z. Cyrana, *Ostrężnica – dzieje dawne i współczesne*, [Cz.] 1–9, „Ziemia Krzeszowicka”, 2000, nr 4, s. 4; tamże, nr 5, s. 13; tamże, nr 6, s. 13; tamże 2001, nr 1, s. 7; tamże 2001, nr 2, s. 17; tamże, nr 3, „Ziemia Krzeszowicka”, 2001, s. 17; nr 5, s. 14; „Ziemia Krzeszowicka”, 2001, nr 6, s. 16; tamże 2002, nr 1, s. 17; tenże, *Nowy cmentarz w Ostrężnicy*, tamże 2002, nr 6, s. 5; tenże, *Ostrężnica – dzieje najnowsze*, [Cz.] 1–2, tamże 2004, nr 2, s. 4; nr 3, s. 13.

⁴⁴ A. W. Korusiewicz, *Panowie na Krzeszowicach*, Kraków 2005, 154, [6] s.; zawiera materiały źródłowe, indeks osób, drzewo genealogiczne.

⁴⁵ A. W. Korusiewicz, *Cesarski i Królewski Namiestnik. Życie i działalność polityczna Andrzeja hrabiego Potockiego*, Kraków 2008, 154, [5] s. Rec.: Z. Cyran, *Dawnych wspomnień czar*, „Magazyn Krzeszowicki” 2008, nr 12/13, s. 12.

biografią Andrzeja Potockiego (1861–1908), właściciela rozległych latyfundiów, m.in. hrabstwa Tęczyńskiego, dóbr staszowskich i bużańskich, a także polityka, namiestnika Galicji. Autor opublikował także na łamach „Ziemi Krzeszowickiej” rymowaną biografię Potockiego oraz cykl biograficzny rodu Potockich⁴⁶.

Anna Kubajak, założycielka Wydawnictwa Kubajak, z zawodu była biologiem i przyroda stanowiła dla niej najważniejszy temat. Interesowała się także historią. Z szerokich zainteresowań autorki wynika charakter dwóch wydanych przez nią przewodników. Pierwszy, *Krzeszowice, dolinki podkrakowskie. Historia, krajobrazy, przyroda*⁴⁷ łączy wiele tematów, ujętych w krótkie rozdziały, w których omówiono położenie, historię, budowę geologiczną, kopalnie i uzdrowisko, zabytki, rezerваты przyrody i in. Drugi, *Ziemia krzeszowicka i dolinki podkrakowskie*⁴⁸, to przewodnik turystyczny po gminie Krzeszowice i sąsiedztwie – jurajskie parki krajobrazowe, zabytki w gminach Krzeszowice i Zabierzów, rezerваты przyrody, ścieżki historyczne; turystyka.

Anna Kubajak wydawała także relację Romualda Warakomskiego na temat działalności wileńskiej komórki legalizacyjnej, którą kierował w okresie okupacji hitlerowskiej oraz była autorką rozdziału nt. inwigilacji Romualda Warakomskiego przez służby bezpieczeństwa PRL podczas jego pobytu w klasztorze czerneńskim⁴⁹.

Robert Kuczara i Bogusław A. Latawiec, członkowie Stowarzyszenia, pszczelarze, zajmują się nie tylko produkcją miodu, lecz także ochroną środowiska i wprowadzaniem roślin miododajnych, niezbędnych w hodowli pszczoł. Opracowali historię krzeszowickich hodowców

⁴⁶ A. Korusiewicz, *Srebrna Pilawa – Dzieje rodu Potockich (wierszem)*, [Cz. 1–9], „Ziemia Krzeszowicka”, 1999, nr 1, s. 2; nr 5, s. 16–17; nr 6, s. 10–11; 2000, nr 1, s. 10–11; nr 2, s. 10–11; nr 3, s. 10–11; nr 4, s. 10–11; nr 5, s. 10–11; nr 6, s. 11; tenże, *Saga rodu Potockich* [Cz. 1–10], tamże 1999, nr 3, s. 16–17; nr 4, s. 16–17; nr 5, s. 16–17; nr 6, s. 10–11; 2000, nr 1, s. 10–11; nr 2, s. 10–11; nr 3, s. 10–11; nr 4, s. 10–11; nr 5, s. 10–11; nr 6, s. 10–11; tenże, *Jan hrabia Potocki, czyli opowieść o człowieku, który odnalazł pamiętnik saragosski*, tamże 2001, nr 3, s. 12.

⁴⁷ A. Kubajak, *Krzeszowice, dolinki podkrakowskie. Historia, krajobrazy, przyroda*, Krzeszowice 2003, 108 s. Rec.: (PS), *Album – ale jaki. Krzeszowice*, „Dziennik Polski” 2006, nr 223 (23 IX), dod. Dziennik Polski Powiatu Krakowskiego, nr 37, s. II–III, il.

⁴⁸ A. Kubajak, *Ziemia krzeszowicka i dolinki podkrakowskie. Przewodnik*. Krzeszowice [2014], 47, s.

⁴⁹ A. Kubajak, *Pod kontrolą służby bezpieczeństwa – lata powojenne* [w:] R. Warakomski, P. Niwiński, A. Kubajak, *Wileńskie dramaty w czasie wojny i w PRL*, Krzeszowice 2014, wyd. 2, s. 216–247. Rec.: D. Strojnowska, *Z mojej półki. Wileńskie dramaty*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2010, nr 4, s. 12–13.

pszczoł oraz Towarzystwa Pszczelniczego Barć. *Rzecz o pszczole i pszczelarzach...*⁵⁰ została opublikowana z okazji stulecia powołania Krzeszowickiej Organizacji Pszczelarskiej. Historię krzeszowickiej Związkowej Organizacji Pszczelarskiej przedstawili także na łamach „Ziemi Krzeszowickiej”⁵¹.

Wacław Kucharski, *Wokół zamku Tęczyn*⁵². Tematem publikacji są dzieje mieszkańców wsi leżących wokół zamku Tęczyn – Grojca, Rudna, Tenczynka, Woli Filipowskiej, Zalasu, stanowiących południową część tzw. Hrabstwa Tenczyńskiego. Autor sięgnął do dokumentów, zebrał wspomnienia i opowiedział o miejscowych rolnikach, rzemieślnikach i nauczycielach.

Leszek J. Sibila, prezes SMZK w latach 2017–2021, kustosz i kierownik Działu Drukarstwa i Introligatorstwa Muzeum Historycznego Miasta Krakowa (Muzeum Krakowa) oraz popularyzator historii w programach telewizyjnych i radiowych, autor wielu prac monograficznych dotyczących m.in. Nowej Huty oraz krakowskiego introligatorstwa, szczególnie introligatora Roberta Jahody, a także haseł do drugiego wydania *Encyklopedii Krakowa*, w roku 2017 opublikował *Pisarskie historie*⁵³. Pisary należały niegdyś w części do hr. Potockich, zatem historia tej wsi była związana z dziejami ziemi krzeszowickiej.

Owoce współpracy Leszka J. Sibila, Doroty Strojnowskiej i Mateusza Wyżgi była rocznicowa publikacja na temat krwawej pacyfikacji w Radwanowicach, która upamiętniła ofiary wydarzenia. Oparta na dokumentach, ilustrowana fotografiami ze zbiorów ich rodzin, stała się hołdem złożonym pomordowanym⁵⁴.

Dr Wojciech Skołuba, pedagog i historyk, zredagował i opracował część tekstów do dwóch publikacji: *Ruch oporu 1939–1945. Krzeszowice–Zabierzów*

⁵⁰ R. Kuczara, B.A. Latawiec, *Rzecz o pszczole i pszczelarzach. Monografia historyczno-przyrodniczo-ekologiczna napisana w 100. rocznicę powstania pierwszej związkowej organizacji pszczelarskiej na Ziemi Krzeszowickiej*, Krzeszowice 2007, 118 s.

⁵¹ R. Kuczara, B.A. Latawiec, *105 lat Związkowej Organizacji Pszczelarskiej na Ziemi Krzeszowickiej (1907–2012)*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2012, nr 1, s. 18–20, il.

⁵² W. Kucharski, *Wokół zamku Tęczyn*, Krzeszowice 2010, 121, [3] s.; Rec. D. Strojnowska, *Z mojej półki. Wokół zamku Tęczyn*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2010, nr 6, s. 14.

⁵³ L.J. Sibila, *Pisarskie historie. Przyczynek do dziejów i historii wsi Pisary w latach 1319–2017 (szkice i wspomnienia)*, Zabierzów 2017, 112 s. Rec.: D. Strojnowska, *Pisarskie historie Leszka J. Sibila*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 4, s. 17.

⁵⁴ L.J. Sibila, D. Strojnowska, M. Wyżga, *Jak słodko i zaszczytnie jest umrzeć za Ojczyznę. 70. rocznica pacyfikacji w Radwanowicach*, Zabierzów 2013, 72 s.

w dokumentach⁵⁵ oraz *Z dziejów lotnictwa małopolskiego 1939–1945*⁵⁶. W pracach tych opisano działalność oddziałów Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich działających na terenach gmin Krzeszowice i Zabierzów, a także lotnictwa polskiego w okresie II wojny światowej.

Okładka publikacji Doroty Strojnowskiej „Oni żyli wśród nas...”, proj. okt. P. Strojnowska, fot. Z. Rydet, Wanderer © Fundacja im. Zofii Rydet

Dorota Strojnowska, Konstanty Klocek, *Bracia Hniłkowie*⁵⁷ – napisana na podstawie dokumentów będących wówczas w posiadaniu Konstantego Klocka biografia płk. Antoniego Hniłko (ur. 1885, domniemany czas zgonu 1945); płk. Ignacego Hniłko (1890–1949) oraz por. Karola Hniłko (1887–1940), trzech braci walczących o niepodległą Polskę, urodzonych w Krzeszowicach i związanych z ziemią krzeszowicką, ilustrowana dokumentami i fotografiami pochodzącymi z archiwum rodzinnego Hniłków. Bracia Hniłkowie zostali upamiętnieni tablicą wmurowaną w fasadę Starego Pałacu w Krzeszowicach, a publikacja przybliżyła mieszkańcom miasta ich zasługujące na pamięć historie. Po ukazaniu się książki z autorką nawiązali kontakt mieszkający w Stanach Zjednoczonych krewni Ludmiły Hniłkowej, żony Antoniego⁵⁸, a także Magdalena Biernacka, która znalazła listy przyjaciół do jej dziadka, inżyniera górnictwa Stefana Łukasiewicza, wśród nich korespondencję z Ignacym Hniłką. Artykuł na temat kolegów z politechniki w Leoben stał się swoistym aneksem do książki o braciach⁵⁹.

⁵⁵ *Ruch oporu 1939–1945. Krzeszowice–Zabierzów w dokumentach*, red. W. Skołuba, Krzeszowice 2010, 182 s.

⁵⁶ *Z dziejów lotnictwa małopolskiego 1939–1945*, red. J. Ryś, W. Skołuba, Krzeszowice 2014, 236 s.

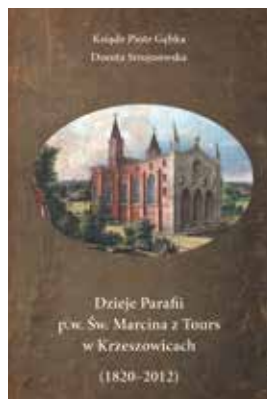
⁵⁷ D. Strojnowska, K. Klocek, *Bracia Hniłkowie*, Kraków 2008, 164 s. W Aneksie zamieszczono artykuł Stanisława Piwowarskiego poświęcony działalności ppłk. Antoniego Hniłki w okresie II wojny światowej. Rec.: M. Ostrowska, *Tutaj wychowali się i nauczyli kochać Ojczyznę...*, „Magazyn Krzeszowicki” 2008, nr 388, s. 13; Rec.: (PS). *Papiery pełne życiorysów*, „Dziennik Polski” (Wyd. 1, 7) 2008, nr 133 (7 VI), dod. Tygodnik Powiatu Krakowskiego, nr 22, s. 4.

⁵⁸ DS., *Kuplety papieskie Kazimierza Olejarczyka*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2011, nr 2, s. 14, il.; D. Strojnowska, *Z mojej półki. Losy rodziny Antoniego Hniłki*, tamże 2012, nr 1, s. 4–6, il.

⁵⁹ M. Bernacka, *Krzeszowicki trop na szlaku niezwykłych przyjaciół mojego dziadka*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 5–6, s. 16–20.

Dorota Strojnowska, *Oni żyli wśród nas...*⁶⁰ Tematem publikacji są biografie związanych z ziemią krzeszowicką oficerów i żołnierzy walczących podczas II wojny światowej, poległych w Katyniu, harcerzy Szarych Szeregów, nauczycieli tajnego nauczania, więźniów obozów koncentracyjnych, przesiedleńców i wysiedleńców, a także Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. Rocznicowa publikacja, wydana w siedemdziesięciopięciolecie wybuchu II wojny światowej, jest pierwszą tak szeroko zakrojoną próbą przedstawienia historii gminy Krzeszowice tego okresu poprzez biografie jej uczestników.

Dorota Strojnowska jest także współautorką, wraz z **ks. Piotrem Gębka**, historii krzeszowickiej Parafii św. Marcina⁶¹. Wczesne dzieje parafii zostały opisane w zarysie, na podstawie wizytacji biskupich, źródeł drukowanych i publikacji, natomiast dokładne kwerendy i badania objęły okres od 1820 roku, czyli od czasu objęcia dóbr krzeszowickich przez Artura Potockiego. Jednym z najważniejszych dokumentów wykorzystanych w opracowaniu jest kronika parafialna – Memorandum, którą zainicjował ks. Konrad Sciborowski. Opisana została historia budowy murowanego kościoła i jego projektów, wyposażenie oraz krypta rodowa kolatorów – Potockich, a także inne obiekty kultu – kaplice i kapliczki. Biogramy duchownych zostały opracowane na podstawie zasobu Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, sprawozdań, a także dzięki pomocy proboszcza Parafii św. Marcina ks. dr. Andrzeja Szczotki, który udostępnił nie tylko archiwalne dokumenty, lecz także wykonane przez siebie fotografie. Osobny rozdział poświęcono parafialnym stowarzyszeniom i bractwom, działalności charytatywnej parafian i edukacji. Opisany został również rok liturgiczny⁶².

Okładka publikacji „Dzieje Parafii p.w. Św. Marcina z Tours w Krzeszowicach (1820–2012)”, proj. okł. P. Strojnowska. Widok kościoła wg litografii Friedricha Krätschmera

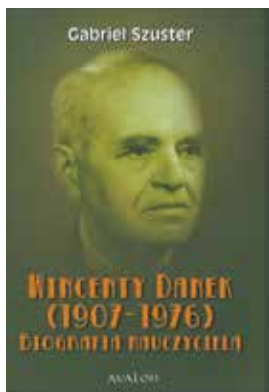
materiały

⁶⁰ D. Strojnowska, *Oni żyli wśród nas...*, Tenczynek 2014, 198, [2] s.

⁶¹ P. Gębka, D. Strojnowska, *Dzieje Parafii p.w. św. Marcina z Tours w Krzeszowicach (1820–2012)*, Kraków 2015, 302, [3] s.

⁶² Należy dodać, że w roku 2017 ks. Piotr Gębka i Dorota Strojnowska opowiadali o historii parafii, a następnie oprowadzali po krzeszowickim kościele pw. św. Marcina podczas Majówki hrabiny Zofii. Zob.: T. Czerny, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 3, s. 3.

Ostatnio ukazał się referat Doroty Strojnowskiej: „*Jedna trzecia domu, stuletniego, co już się powoli rozpada*”. O rodzinie Stanisława Czycz⁶³, w którym autorka zebrała informacje na temat rodziny pisarza, wygłoszony podczas I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Stanisław Czycz. Literatura, malarstwo, muzyka, nowe media. W 25. rocznicę śmierci pisarza (20–22.10.2021)*⁶⁴.

Okładka publikacji „*Wincenty Danek (1907–1976). Biografia nauczyciela*”

Wygłoszone przez badaczy twórczości znakomitego krzeszowiczana referaty zostały wydane drukiem w publikacji *Stanisław Czycz. Za bramą gasnącego sierpnia*⁶⁵. Przebieg konferencji został zrelacjonowany w „*Ziemi Krzeszowickiej*”⁶⁶ oraz w annałach Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie⁶⁷.

Gabriel Szuster, *Wincenty Danek (1907–1976). Biografia nauczyciela*⁶⁸ jest pracą dokorską, której tematem jest biografia pochodzącego z Krzeszowic prof. Wincentego Danka, polonisty, współzałożyciela i wieloletniego rektora krakowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny). W „*Ziemi Krzeszowickiej*” została zamieszczona recenzja naukowa prof. Stanisława Burkota⁶⁹, który był asystentem, a następnie współpracownikiem prof. Danka; tekst ukazał się w nader ważnym momencie – IPN zalecił zmianę nazwy ulicy, której profesor był patronem, sugerując naganny charakter jego działalności. Publikacja i recenzja pozwoliły zainteresowanym na gruntowne poznanie dokonań profesora.

⁶³ D. Strojnowska, *Jedna trzecia domu, stuletniego, co już się powoli rozpada*. O rodzinie Stanisława Czycz [w:] *Stanisław Czycz. Za bramą gasnącego sierpnia*, red. J. Rozmus, D. Niedziałkowska, T. Ryrych, Kraków 2023, s. 241–261.

⁶⁴ I Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *Stanisław Czycz. Literatura, malarstwo, muzyka, nowe media. W 25. rocznicę śmierci pisarza (20–22.10.2021)*, poświęcona twórczości Stanisława Czycz, odbyła się w Krakowie i w Krzeszowicach. Część krakowską organizował Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, część krzeszowicką – Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej oraz Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Krzeszowicach. Realizacja projektu „SMZM Krzeszowicka” została sfinansowana przez Gminę Krzeszowice.

⁶⁵ *Stanisław Czycz. Za bramą gasnącego...*, 345 s.

⁶⁶ D. Strojnowska, *Czyczowisko AD 2021*, „*Ziemia Krzeszowicka*”, 2021, nr 1/4, s. 7, il. s. 19.

⁶⁷ T. Ryrych, *Ogólnopolska konferencja naukowa „Stanisław Czycz. Literatura, malarstwo, muzyka, nowe media. W 25. rocznicę śmierci pisarza” (sprawozdanie)*, „*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Historicolitteraria*” R. 22: 2022, s. 340–342.

⁶⁸ G. Szuster, *Wincenty Danek (1907–1976). Biografia nauczyciela*, Kraków 2017, 356 s.

⁶⁹ S. Burkot, *Nauczyciel Nauczycieli*, „*Ziemia Krzeszowicka*”, 2018, nr 1/3, s. 23–26.

„ZIEMIA KRZESZOWICKA. INFORMATOR REGIONALNY”

Swoją historię członkowie Stowarzyszenia dokumentowali w kronikach⁷⁰, niemniej marzyli o własnym czasopiśmie. Z bardzo nawet skrótego streszczenia opisu różnorodnej i szczególnie aktywnej działalności Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej wyraźnie wynika, że było o czym pisać. Nic dziwnego, że regionaliści z SMZK uparcie dążyli do posiadania własnego periodyku.

Pierwszą jaskółką była „Ziemia Krzeszowicka” – jednodniówka bez numeru, datowana na styczeń–marzec 1989 roku. Pod listem do czytelników podpisał się komitet redakcyjny powołany przez Zarząd SMZK z Komitetami Obwodowymi Samorządu Mieszkańców.

Zamieszczono w niej biogram i wspomnienia urodzonego w Paczółtowicach legionisty Piotra Korbiela, ilustrowany zdjęciami. Materiał ten opracował Marek Kulka, historyk, wieloletni dyrektor krzeszowickiego technikum. W kolejnym artykule jego autor, Stanisław Szarek, przedstawił Zygmunta Mitkę – Strzelca, c.k. kawalerzystę, hallerczyka. Maria Łuczyńska opisała kolejnego Strzelca – pochodzącego z Nawojowej Góry Józefa Łuczyńskiego, legionistę odznaczonego Krzyżem Niepodległości. Przedstawiono także dzieje Andrzeja Kulczyckiego, żołnierza c.k. armii, hallerczyka, następnie walczącego w wojnie polsko-sowieckiej. Teksty opisujące żołnierzy i wydarzenia związane z I wojną światową kończy relacja *Czarne orły nie wróciły*, opracowana przez Jadwigę Ziemińską. Numer zamyka wspomnienie o inż. Karolu Domańskim pióra Mariana Książkiewicza: *Pionier godny naśladowania* – przedstawiające dokonania mieszkającego w Nawojowej Górze przedsiębiorcy.

Numer ten wskazał pierwszy i najważniejszy krąg zainteresowań redaktorów – lokalną historię.

W roku 1989, z datą styczeń–marzec, ukazała się kolejna publikacja z tytułem „Ziemia Krzeszowicka”, z zaprojektowanym przez Mariana Konarskiego herbem Krzeszowic w winiecie. W artykule wstępnym zaadresowanym do czytelników czytamy: „Zarząd Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej z Komitetami Obwodowymi Samorządu Mieszkańców w Krzeszowicach postanowił wydać niniejsze czasopismo. Z zamiarem tym nosiliśmy się od paru lat. [...] W piśmie naszym przypominamy bogatą w wydarzenia historię naszego regionu.”⁷¹ Teksty, poświęcone legionistom

⁷⁰ [Kronika Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej], T. 1, lata 1978–1983, oprac. W. Bulek; Kronika, T. II, lata 1983–1986, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, oprac. S. Klich; [Kronika Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej], T. 3, oprac. S. Klich, [Kronika Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej], T. 4, 1990–1996, oprac. S. Klich.

⁷¹ Nakład, w wysokości 1000 egzemplarzy [!] wydrukowany został w Zakładzie Poligraficznym Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Przypomnę, że nie było wówczas komputerów, druk został wykonany na powielaczu. Ale ilustracje w tekstach były.

Strona tytułowa pierwszego numeru „Ziemi Krzeszowickiej”

i odzyskaniu niepodległości, przygotowali: Marian Książkiewicz, Marek Kulka, Maria Łuczyńska, Stanisław Szarek, Jadwiga Ziemińska.

Kolejny numer (kwiecień–wrzesień 1989) miał zieloną winietę. Na pierwszej stronie zamieszczono fragment *Legendy o zamku Stanisława Wajdy* i fotografie tegoż Tęczyna, wewnątrz mieściło artykuły o Fundacji św. Brata Alberta, moście karmelitańskim w Czernej, Banku Spółdzielczym w Krzeszowicach, rozmowę z Marianem Książkiewiczem oraz kalendarium działalności SMZK. Redakcja ogłosiła także konkurs historyczny.

Następna publikacja, datowana na styczeń–luty 1990, ukazała się jako „Gazeta Krzeszowicka”; wydawcą był Komitet Obwodowy nr 3 (Samorząd Mieszkańców) w Krzeszowicach przy współpracy Krzeszowickiego Klubu Obywatelskiego, a zredagował ją zespół w składzie: Jerzy Kluz, Zofia Kluz, Marek Kulka i stali współpracownicy: Jarosław Pietras i Klaudia Wojciechowska.

Po czym znów wydawanie własnego czasopisma zostało zawieszono.

W roku 1993 SMZK obchodziło piętnastolecie działalności. Z tej okazji ukazała się, datowana na marzec tegoż roku, broszura *15-lecie (1978–1993) Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*⁷². We wstępach prof. dr hab. Feliks Kiryk oraz dr Stanisław Orłowski wymienili zalety ziemi krzeszowickiej, następnie podsumowali działalność SMZK. W rzeczy samej, niezwykle bogatą – o czym świadczą sprawozdania z działalności Stowarzyszenia, obejmujące wystawy i konkursy, promocję pracy Mikołaja Korneckiego na temat Krzeszowic⁷³, spotkania z ludźmi związanymi z Krzeszowicami (byli

⁷² *15-lecie (1978–1993) Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, kom. red. T. Czerny, S. Klich, J. Kopczyński, G. Orłowski, W. Skołuba, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, [Krzeszowice 1993], 56 s.

⁷³ Archiwum PKZ, M. Kornecki, *Krzeszowice /województwo krakowskie miejskie/. Studium naukowo-historyczne i urbanistyczno-konserwatorskie*, PP Pracownie Konserwacji Zabytków. Oddział w Krakowie. Pracownia Dokumentacji Naukowej i Ewidencji Konserwatorskiej, Kraków 1979–1980. T. 1 obejmuje: opracowania tekstowe, kartografię i ikonografię, opracowanie graficzne; T. 2: ilustracje – fotografie stanu współczesnego. Mps.

wśród nich dr Stanisław Jedlewski – założyciel PZWN⁷⁴, Sława Przybylska – piosenkarka, wychowanka tegoż PZWN, Julian Zinkow – autor przewodników, B. Pietrzyk, główny geolog KWK „Siersza”, Henryk Vogler, Ewa Ofinowska, Maria Nowotarska i wielu innych).

Przypomniano także zasługi Mariana Konarskiego, który opracował herb Krzeszowic (projekt został również wykorzystany w logo SMZK), zaprojektował Krzyż Katyński, posadowiony staraniem Zarządu Stowarzyszenia na krzeszowickim cmentarzu parafialnym, sfinansowany dzięki zbiórkom publicznym⁷⁵, pomnik 700-lecia lokacji Krzeszowic, pomnik Niepodległości Polski w Paczółtowicach, wykonane staraniem Stowarzyszenia tablice upamiętniające prof. Kazimierza Wykę (odsłoniętą w roku 1986), oraz prof. Wincentego Dankę (odsłoniętą w 1987 r.), a także okolicznościowe medale, plakiety i proporzycy.

Po sześciu latach przerwy, w 1996 roku ukazał się pierwszy numer „Ziemi Krzeszowickiej”, w skromnej, czarno-białej szacie graficznej, w nakładzie stu egzemplarzy, jeszcze bez numeru ISSN, z informacją, że redaguje go Zarząd Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Na dwóch stronach formatu A4 zamieszczono kalendarium wydarzeń oraz informacje o XVIII Walnym Zjeździe Członków Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Tekst opracował Stanisław Klich, a skład komputerowy wykonał Grzegorz Orłowski. Informator był rozdawany bezpłatnie członkom stowarzyszenia i mieszkańcom Krzeszowic⁷⁶.

*Okładka publikacji
upamiętniającej jubileusz
15-lecia SMZK*

⁷⁴ PZWN – Państwowy Zakład Wychowawczo-Naukowy zorganizowany w krzeszowickim pałacu w roku 1945 przez dr. Stanisława Jedlewskiego i jego żonę Kamille dla sierot wojennych i dzieci, które znalazły się w trudnej sytuacji. Był zarówno placówką opiekuńczą, jak i szkolną – działały tu Liceum Pedagogiczne, Gimnazjum Ogrodnicze, Technikum Przemysłu Drzewnego. Po wyjeździe dr. Jedlewskiego szkoły zostały włączone do struktur państwowych, PZWN został przekształcony w Dom Młodzieży.

⁷⁵ Zaprojektowany przez Mariana Konarskiego Krzyż Katyński został uroczystie odsłonięty i poświęcony przez ks. prałata Juliana Bożka na krzeszowickim cmentarzu 10 czerwca 1991 roku. 17 września 1992 roku SMZK zorganizowało, po raz pierwszy w Krzeszowicach, spotkanie pod Krzyżem Katyńskim i uczczenie pamięci ofiar napaści ZSRR na Polskę w 1939 roku. W roku 1999 krzyż brzożowy został wymieniony. Zob.: S. Klich, *Krzyż Katyński w Krzeszowicach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 1999, nr 5, s. 3.

⁷⁶ Numery „Ziemi Krzeszowickiej” z lat 1997–2007 w formie cyfrowej znajdują się na stronie Małopolska Biblioteka Cyfrowa / Ziemia Krzeszowicka (mbc.malopolska.pl).

W kolejnych latach redaktorami naczelnymi „Ziemi Krzeszowickiej” byli: Stanisław Klich, prezes SMZK w latach 1990–2007, red. nac. 1996–2008⁷⁷, Łukasz Skalny, prezes SMZK w latach 2007–2016 (w zespole redakcyjnym od 2004, red. nac. 2008–2016) i Dorota Strojnowska (w redakcji od 2009 roku, red. nac. 2016–2021).

W stopce redakcyjnej w latach 1996–2021, w różnych okresach, widnieją nazwiska członków redakcji (w kolejności alfabetycznej): Zbigniew Cyran, Teresa Czerny, Łukasz Gacek, Stanisław Klich, Konstanty Klocek, Jerzy Kluz, Zofia Kluz, Norbert Kodura, Marian Konarski, Janusz Kopczyński, Robert Kuczara, Marek Rowecki, Grzegorz Orłowski, Krzysztof Zadęcki, współpracowników: Ryszard Bazarnik, Piotr Czak, Stanisław Dymek, Piotr Karcz, Czesław Korbiel, Tomasz Korbiel, Andrzej Korusiewicz, Waclaw Kucharski, Fabian Łagan, Grażyna Palczewska, Cecylia Remin-Korbiel, Gabriel Szuster, Piotr Wolak, oraz redaktorów graficznych: Wojciech Gałoz, Jacek Kasprzyk. „Ziemia” drukowana była w Karniowicach; w drukarniach Luxart Wola Filipowska; ABart Krzeszowice; Omega Art Chrzanów, Grafpress Olkusz.

Artykuły pisali także autorzy spoza redakcji – np. Janusz Bazarnik (o legionistach i żołnierzach II wojny światowej), Andrzej Nąckiewicz (o pocztówkach, urządzeniach technicznych, kolei), Leszek Krudysz (o wykopaliskach przy kościele św. Marcina)⁷⁸ Anna Łukasik (o Tenczynku), Dorota Niedziałkowska (o Stanisławie Czyczu, wydarzeniach związanych z pisarzem, wystawie)⁷⁹, Teresa Nowak (o wydarzeniach kulturalnych)⁸⁰, Maria Ostrowska (o wydarzeniach kulturalnych i mieszkańcach⁸¹), Julian Rachwał (o Piotrze Dziubie – „ostatnim kluczniku” na Tęczynie), prof. Joachim Śliwa (o wystroju mebli w Willi Domańskich)⁸²,

⁷⁷ S. Klich, *Moja przygoda redaktorska w wydawaniu Informatora SMZK „Ziemia Krzeszowicka”*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2012, nr 4, s. 3–5.

⁷⁸ L. Krudysz, *Badanie reliktu muru na krzeszowickich plantach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2021, nr 1–4, s. 8–12, il.

⁷⁹ D. Niedziałkowska, *Czycz na wystawie stałej Muzeum Ziemi Krzeszowickiej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 2, s. 5–6, il.; też, *Stanisław Czycz – pisarz z Krzeszowic*, tamże 2017, nr 5–6, s. 10, il. Zob. Także: T. Czerny, G. Palczewska, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, tamże 2019, nr 2 (140), s. 3–4, il.

⁸⁰ T. Nowak, *Nasze krzeszowickie Wesele*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 4, s. 12–16, il.

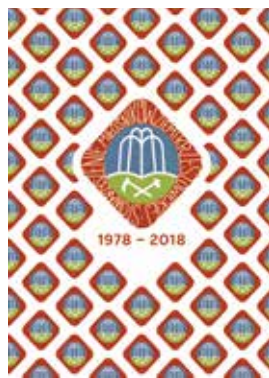
⁸¹ M. Ostrowska, *Krzeszowicka premiera arcydzieła Stanisława Czycz*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 4, s. 10–11, il.; też, *Szlakiem Stanisława Czycz*, tamże 2021, nr 1–4, s. 6; też, *Bogumił Kobiela – aktor nie do podrobienia*, tamże 2019, nr 3, s. 12–13, il.; też, *Śladami Andrzeja Stopki i Zosi Stopczanki*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2021, nr 1–4, s. 8–11, il.; też, *Urszula Honek – laureatka Nagrody Krakowska Książka Miesiąca Marca 2019*, tamże 2019, nr 2, s. 13, il.

⁸² J. Śliwa, *Ramzes III w Nawojowej Górze. Motyw z egipskiego grobowca w podkrakowskiej rezydencji*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 3, s. 5–10, il.

Jan Kanty Wójcik (o Nawojowej Górze i jej mieszkańcach, o sądzie w Krzeszowicach⁸³ i wiele innych).

We wszystkich numerach periodyku wiodące były sprawy Stowarzyszenia: walne zjazdy członków i ich postanowienia, wydarzenia organizowane przez członków SMZK, odbywające się w siedzibie SMZK, w galerii Krzeszowickiego Ośrodka Kultury, dzierżawiącej pomieszczenia na parterze siedziby przy ul. Krakowskiej oraz te, w których Miłośnicy Ziemi Krzeszowickiej uczestniczyli jako goście – dzięki czemu kalendaria stanowią swoistą kronikę nie tylko stowarzyszenia, lecz także gminy. Długo nazywają się po prostu *Kalendarium*, niekiedy *Nasze sprawy*; od numeru 4 (112), który ukazał się w 2014 roku, wiadomości dotyczące SMZK ukazują się pod tytułem *W naszej siedzibie*, następnie *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*. Z okazji jubileuszy drukowane były kalendaria przedstawiające najważniejsze wydarzenia⁸⁴.

Szczególnym zainteresowaniem redaktorów „Ziemi Krzeszowickiej” cieszyło się Muzeum – oczko w głowie miłośników. W grudniu 1997 roku ukazał się numer specjalny czasopiśma, wydany z okazji dziesięciolecia działalności Muzeum Ziemi Krzeszowickiej (w którym także znalazły się informacje o wydarzeniach bieżących). Zbiory przedstawiono na ilustracjach, niestety niezbyt czytelnym. Kolejne podsumowanie ukazało się z okazji jubileuszu dwudziestolecia działalności Muzeum Ziemi Krzeszowickiej⁸⁵. Z okazji jubileuszu trzydziestolecia w „Ziemi Krzeszowickiej” zostało zamieszczone wspomnienie Stanisława Klicha – jednego z założycieli muzeum⁸⁶. Jubileusz

Oktładka jubileuszowej „Ziemi Krzeszowickiej” 2018, nr 1–3.

⁸³ J.K. Wójcik, *Nawojowa Góra. Krótki przegląd kart historii*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 3–4, s. 8–13, il. (artykuł jest pisemną wersją wykładu wygłoszonego w cyklu „Czy znasz ziemię krzeszowicką”); tenże, *Wspomnienie o Profesorze Napoleonie Nikodemie Cybulskim w setną rocznicę śmierci*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 2, s. 10–12, il.; tenże, *Powiat krzeszowicki i sąd pokoju w Krzeszowicach (przegląd kart historii)*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2021, nr 1–4, s. 14–16, il.

⁸⁴ *Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Rys historyczny działalności w latach 1979–2007*, oprac. S. Klich, „Ziemia Krzeszowicka”, 2007, nr 2, s. 18; *Kalendarium działalności SMZK cz. I, 1978–1996 [1978–2012]*, oprac. D. Strojnowska, tamże 2013, nr 6, s. 14–17; *Kalendarium działalności SMZK, lata 2013–2018*, oprac. D. Strojnowska, tamże 2018, nr 1–3, s. 8–11; D. Strojnowska, *Kalendarium działalności SMZK, lata 2013–2018. Uzupełnienia*, tamże 2019, nr 1, s. 7–8.

⁸⁵ *20 lat Muzeum Ziemi Krzeszowickiej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2007, nr 6, s. 10–11.

⁸⁶ S. Klich, *Jak organizowano Muzeum Ziemi Krzeszowickiej?*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 1/3, s. 11–13.

40-lecia również został opisany w „Ziemii Krzeszowickiej”, a na okładce zamieszczono okolicznościową grafikę.

Opisywane były kolejne zmiany i uzupełnienia ekspozycji – np. *Kąt Czycza*, oficjalnie zaprezentowany podczas *Czyczowiska*⁸⁷ w roku 2019⁸⁸. Należy nadmienić, że postać znakomitego pisarza i jego twórczość zawsze były bliskie członkom: już w numerze 5 „Ziemii Krzeszowickiej” ukazał się pierwszy artykuł o nim – *Refleksja o twórczości Stanisława Czycza* Grzegorza Orłowskiego⁸⁹, kupowano do biblioteki jego książki, w zbiorach znajdowały się m.in. meble i rzeczy osobiste pisarza. W Muzeum Ziemi Krzeszowickiej, w galerii KOK, w roku 2004 odbyła się pierwsza w Polsce wystawa poświęcona pisarzowi.

Strona tytułowa folderu do projektu „Dobry Sąsiad”.

Na łamach „Ziemii Krzeszowickiej” przedstawiono także ostatnią dotychczas zrealizowaną część ekspozycji – prezentację upamiętniającą honorowego obywatela Krzeszowic, dyrektora, następnie prezesa Zarządu Kopalni Wapienia Czatkowice, dr. Czesława Kotowskiego, zrealizowana w ramach projektu „Dobry Sąsiad” w roku 2021⁹⁰. Uzupełnieniem ekspozycji jest folder, w którym zamieszczono biogram dr. Czesława Kotowskiego, informacje o kopalni oraz o projekcie⁹¹.

Opisywane były jednocześnie poszczególne ekspozyty – *Pejzaż zimowy* Stefana Filipkiewicza, portrety małżeństwa Jędrzejaszów⁹² czy wystawa legionowa.

Wiele uwagi poświęcono także dziełom autorstwa Mariana Konarskiego, których w zbiorach SMZK jest wiele, m.in.: autoportret artysty, gipsowy model głowy marszałka Piłsudskiego, stanowią fragment projektu pomnika, model sarkofagu. Obiekty te są na stałej ekspozycji, ale

⁸⁷ O Czyczowiskach zob.: M. Ostrowska, *Szlakiem Stanisława Czycza*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2021, nr 1/4, s. 6.

⁸⁸ D. Niedziałkowska, *Czycz na wystawie stałej Muzeum Ziemi Krzeszowickiej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 2, s. 5–6.

⁸⁹ G. Orłowski, *Refleksja o twórczości Stanisława Czycza*, „Ziemia Krzeszowicka”, 1996, nr 5, s. 2.

⁹⁰ D. Strojnowska, *Dr Czesław Kotowski (28 czerwca 1936 – 23 lutego 2021), Honorowy Obywatel Krzeszowic*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2021, nr 1/4, s. 4–5, il.; też, *Projekt dobry sąsiad – dobra pamięć*, „Małopolska” R. 24: 2022, s. 393–398.

⁹¹ *Czesław Kotowski. Honorowy Obywatel Krzeszowic*, red. D. Strojnowska, Krzeszowice 2022, folder, 6 s.

⁹² *Nowe dary w zbiorach SMZK*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2011, nr 4 (94), s. 2, 19.

były także pokazywane podczas rocznicowych sesji organizowanych przez SMZK w Sali Herbowej Urzędu Miasta w roku 2018 i 2019, w 110. rocznicę urodzin.

W roku 2013 ukazała się zredagowana przez Dorotę Strojnowską ulotka z opisem zbiorów⁹³, opracowany został także mały przewodnik, który pozostał w maszynopisie⁹⁴; na rzetelny przewodnik przyjdzie zwiedzającym poczekać.

W księgach pamiątkowych odnotowywane były wizyty zwiedzających – uczniów oraz grup zorganizowanych (Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Narodowego w Krakowie, miłośnicy ogrodów zorganizowani przy Domu Kultury im. Norwida w Krakowie, studenci Uniwersytetu III wieku z Trzebini, młodzież z Ośrodka Szkolenia i Wychowania OHP w Trzebini, uczestnicy rajdu rodzinnego⁹⁵, grupy z Bogucic k. Pińczowa (czerwiec 2017) i Łodzi, pani prezes Jadwiga Duda i członkowie Zarządu Stowarzyszenia Klub Przyjaciół Wieliczki, tarnopolanie) oprowadzanych po Muzeum, Krzeszowicach, Czernej, Paczółtowicach czy Tęczynie przez członków SMZK – Teresę Czerny, Zbigniewa Durczoka, Grażynę Palczewską, Leszka J. Sibilę, Łukasza Skalnego i Dorotę Strojnowską.

Tradycją stały się dni otwarte organizowane z okazji święta miasta w Muzeum Ziemi Krzeszowickiej, a później także w Willi Domańskich, której połowę Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej otrzymało w darze od Danuty z Domańskich Lubelskiej w roku 2005. Wnętrza oraz wystawa zdjęć rodziny Domańskich pokazane zostały m.in. podczas XV Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego realizowanych przez Małopolski Instytut Kultury, a historia budowli i jej mieszkańców została opisana w publikacji *Wejdz na szlak!*⁹⁶

O uczniach i dla uczniów w roku 1998 zamieszczano dodatek do „Ziemi Krzeszowickiej” – „Biuletyn szkolny Gminy Krzeszowice”, w którym publikowano informacje o historii szkół oraz bieżących wydarzeniach, redagowane przez nauczycieli oraz uczniów⁹⁷.

⁹³ Wystawa zbiorów Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, dwustronna ulotka DL w formacie A4, z kolorowymi ilustracjami.

⁹⁴ *Muzeum Ziemi Krzeszowickiej. Biuletyn dla Młodzieży*, oprac. T. Kłeczek, I. Milewska, [Krzeszowice 2003], [24] s., mps. przechowywany w zbiorach SMZK.

⁹⁵ Rajd rodzinny zawiązał w progi Muzeum Ziemi Krzeszowickiej w roku 2015; zbiory prezentował prezes SMZK Łukasz Skalny.

⁹⁶ K. Kobylarczyk, *Co Karol kupił kochanej Karolinie. Willa Domańskich w Nawojowej Górze* [w:] *Wejdz na szlak!*, Kraków 2013, s. 88–95.

⁹⁷ Np. *Jak przed stu laty, w Tęczynku obchodzono 100-lecie urodzin Adama Mickiewicza*, oprac. A. Łukasik, „Ziemia Krzeszowicka”, 1998, nr 6, s. 6; *Szkoła Podstawowa nr 1 im Adama Mickiewicza w Krzeszowicach. Rys historyczny*, oprac. H. Mirek, E. Nowak, tamże, nr 6, dod. Biuletyn Szkolny Gminy Krzeszowice, s. 1–2; T. Kłeczek, *Dzieje szkolnictwa w Nawojowej Górze*, tamże, nr 5, dod. Biuletyn Szkolny Gminy Krzeszowice, [cz. 1], s. 1.

Uwagę zwracają utwory uczniów z tenczyńskiej szkoły, którzy na Dzień Matki przygotowali tomik wierszy, wśród nich wzruszające i bardzo dojrzałe wyznanie dziesięcioletniego Macieja Palczewskiego:

Moja kochana Mama
 Nigdy nie będzie sama.
 Co rano ciepłym spojrzeniem
 W różę ją zamienię.
 Obsypię kroplami rosy,
 Wplotę słońce we włosy
 I szepnę: Kocham Cię Mamo
 Zawsze tak mocno, tak samo⁹⁸.

Współpraca ze szkołami na łamach publicystycznych nie trwała długo; lekcje muzealne dla klas VII i VIII, początkowo prowadzone były w Izbie Regionalnej, następnie w Muzeum Ziemi Krzeszowickiej, gdzie cieszyły się nadal dużą popularnością. Także młodszym uczniom bardzo podobała się nauka „na strychu”. W latach współpracy z Krzeszowickim Ośrodkiem Kultury prowadziły je panie pracujące w KOK, następnie były kontynuowane, z przyczyn organizacyjnych, po uzgodnieniu telefonicznym. Relacje zamieszczane były w rubryce *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*.

SMZK wykonywało także projekty niezwiązane z Muzeum. W 2007 roku SMZK realizowało grant w wysokości 20 400 zł na prowadzenie zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży z terenu gminy; zajęcia odbywały się od 15 września do 30 listopada; uczestniczyło w nich łącznie 128 osób. W roku 2012 Anna Kubajak realizowała grant „Poznanie przyrody Ziemi Krzeszowickiej poprzez obserwacje własne paprotników” – finansowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie. Również ten projekt znalazł miejsce na łamach „Ziemi Krzeszowickiej”⁹⁹. W cyklu projektów przyrodniczych Anna Kubajak zrealizowała także konferencję *Gospodarka wodami w Krzeszowicach*¹⁰⁰.

Największym projektem, w jakim brali udział członkowie SMZK, był dwuletni (2013–2014), realizowany na poziomie europejskim grant pn. „Na naukę nigdy nie jest za późno”, który dotyczył niezawodowej edukacji osób dorosłych i rozwijał współpracę z uczniami. Zbigniew Durczok jako pomysłodawca, wnioskodawca i koordynator włączył SMZK w program

⁹⁸ M. Palczewski, *** [Moja kochana Mama], „Ziemia Krzeszowicka”, 1998, nr 3, dod. Biuletyn Szkolny Gminy Krzeszowice, s. 2.

⁹⁹ A. Kubajak, *Niezwykła historia paprotników*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2012, nr 4, s. 10–11; też, *Konkurs przyrodniczy dla młodzieży szkolnej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2012, nr 4, s. 11; też, *Poznajemy przyrodę Krzeszowic*, tamże, nr 5, s. 6–9; też, *Chrońmy przyrodę Krzeszowic*, tamże, s. 11; też, *Poznanie przyrody ziemi krzeszowickiej poprzez obserwacje własne paprotników. Rozstrzygnięcie konkursu, podsumowanie projektu*, tamże, nr 6, s. 13.

¹⁰⁰ A. Kubajak, *Ryby w naszych rzekach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2012, nr 4, s. 8–9.

Grundtvig¹⁰¹, o którym szeroko poinformował na łamach ZK, przedstawiając programy ustawicznego kształcenia oraz dwuletni program partnerski Not Too Late to Learn (Na naukę nigdy nie jest za późno) realizowany wspólnie przez nauczycieli i uczniów LO i ZSP z organizacjami z Turcji, Włoch i Czech. O projekcie pisał także prezes SMZK Łukasz Skalny, który relacjonował robocze spotkanie we Włoszech¹⁰². Szeroko zostały przedstawione: wizyta współuczestniczących w projekcie partnerów w Krzeszowicach oraz pobyt krzeszowiczian w czeskim Znojmo; swoje zdanie na temat korzyści z projektu wyrazili jego uczestnicy¹⁰³. Uroczyste zakończenie projektu odbyło się w lipcu 2014 roku. Zbigniew Durczok przedstawił prezentację podsumowującą zajęcia i wręczył uczestnikom okolicznościowe kalendarze z fotografiami z projektu¹⁰⁴. Uzupełnieniem relacji na łamach „Ziemi Krzeszowickiej” były artykuły z cyklu *Internet dla seniorów... i nie tylko* poświęcone negatywnym zjawiskom występującym w Internecie: trollingowi, cyberprzemocy i jej odmianie – stalkingowi¹⁰⁵, a także porady techniczne związane z obsługą komputerów¹⁰⁶. Podsumowaniem projektu był tekst *Seniorzy, Magda, Dominika i komputery*¹⁰⁷.

EDUKACJA HISTORYCZNA I REGIONALNA

SMZK prowadziło także bardzo aktywną działalność edukacyjną dla dorosłych, realizowaną na podstawie porozumienia z Towarzystwem Wiedzy Powszechnej poza siedzibą SMZK, opisaną w sprawozdaniach; Jadwiga Ziemińska w latach 1985–1986 wygłaszała w Klubach „Ruchu” i szkołach na terenie gminy odczyty poświęcone dziejom ziemi krzeszowickiej. Z okazji jubileuszu dwustulecia uzdrowiska SMZK zorganizowało sesję, w której referaty wygłosili: prof. dr hab. Stanisław Grochmal, doc. dr hab. Edward Zielonka, prof. dr hab. Adam Pąchalski, dr Magdalena Bicz-Kulię, mgr inż. arch. Mikołaj Kornecki, Julian Zinkow oraz członkowie SMZK: Janusz Kopczyński i Władysław Bulek. Prelekcje wygłaszały także

¹⁰¹ Z. Durczok, *Program Grundtvig również dla seniorów*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 2, s. 6–7.

¹⁰² Ł. Skalny, *Projekt Grundtvig – spotkanie włoskie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 3, s. 3.

¹⁰³ Z. Durczok, D. Strojnowska, *Na naukę nigdy nie jest za późno*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2014, nr 3, s. 3–7, 18.

¹⁰⁴ Ciż, *„Na naukę nigdy nie jest za późno” – zakończenie projektu*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2014, nr 4, s. 3.

¹⁰⁵ Z. Durczok, *Zgładzić [właśc. Zagłodzić] trolla*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 5, s. 18; tenże, *Cyberprzemoc*, tamże 2016, nr 6, s. 18; tenże, *Stalking czyli nękanie*, tamże 2017, nr 1, s. 18.

¹⁰⁶ Tenże, *Skróty ułatwiają życie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 2, s. 18.

¹⁰⁷ Z. Durczok, *Seniorzy, Magda, Dominika i komputery*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 3, s. 18.

Teresa Czerny¹⁰⁸ i Dorota Strojnowska, która w 2013 roku wraz z Anną Kubajak opowiadała o *Osiedlu Jurajskim dawniej i dziś* podczas osiedlowej imprezy *Spotkajmy się i poznajmy*. We wrześniu 2015 roku prezes Łukasz Skalny i Dorota Strojnowska uczestniczyli w święcie Osiedla Jurajskiego, m.in. przeprowadzili konkurs wiedzy o ziemi krzeszowickiej i oprowadzali po Muzeum Ziemi Krzeszowickiej.

25 listopada 2015 roku odbył się pierwszy z zainicjowanego przez Dorotę Strojnowską cyklu wykładów *Poznajemy ziemię krzeszowicką* zrealizowanych z pomocą Łukasza Skalnego. Podczas szesnastu spotkań Dorota Strojnowska, Łukasz Skalny, Stanisław Klich, Anna Kubajak, Wojciech Gałosz, a także Anna Łukasik, Andrzej Furmanik, Jan Kanty Wójcik opowiadali o historii, zabytkach i przyrodzie ziemi krzeszowickiej. Wykłady odbywały się w siedzibie SMZK i cieszyły dużym powodzeniem. Opracowane przez autorów teksty wykładów ukazywały się w „Ziemi Krzeszowickiej”. Finałem wykładów był zorganizowany przez Dorotę Strojnowską z pomocą Cecylii Remin-Korbiel i Łukasza Skalnego konkurs *Czy znasz ziemię krzeszowicką*¹⁰⁹.

28 maja 2017 roku Zbigniew Durczok i Dorota Strojnowska byli wśród prowadzących konkurs *Czy znasz ziemię krzeszowicką?* organizowanym przez Gminę Krzeszowice podczas *Majówki Hrabiny Zofii*.

Członkowie SMZK prowadzili działalność edukacyjną na różnych polach. Jednym z zasadniczych zadań Stowarzyszenia było szerzenie wiedzy o folklorze i kulturze ziemi krzeszowickiej. Stąd konkursy szopek i palm, przez lata organizowane przez SMZK przy pomocy parafii i szkół, rzetelnie odnotowane i sfotografowane przez Stanisława Klicha – inicjatora i organizatora wydarzeń.

W 2000 roku SMZK ogłosiło konkurs *Szopka Krzeszowicka* (szopka w zabytkach ziemi krzeszowickiej); zgłoszono wtedy 35 szopek. Konkursy te odbywały się także w latach następnych¹¹⁰. Dwa lata później (2002) ogłoszono konkurs *Kartka bożonarodzeniowa* dla dzieci i młodzieży; nadesłano 453 kartki, nagrodzono 63.

Wielkim propagatorem regionalnej historii był Fabian Łagan, autor m.in. cyklu biograficznego *Rody Nowogórskie* oraz artykułów o przeszłości Miękini i Nowej Góry, zamieszczanych nie tylko w „Ziemi Krzeszowickiej”, lecz także m.in. w „Regionaliście Małopolskim”¹¹¹.

¹⁰⁸ T. Czerny, G. Palczewska, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 4, s. 3.

¹⁰⁹ Regulamin konkursu *Czy znasz ziemię krzeszowicką* został ogłoszony w lutym 2016 r. Zob.: *Zapraszamy do udziału w konkursie „Czy znasz ziemię krzeszowicką?”*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 2, s. 20.

¹¹⁰ S. Klich, *Konkurs Szopka krzeszowicka 2004 zakończony*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2005 nr 1, s. 19.

¹¹¹ F. Łagan, *Nowa kapliczka rodowa w Miękini*, „Regionalista Małopolski” 2010, nr 10, s. 17.

Członkowie Stowarzyszenia poznawali dzieje miejscowości przedstawiane podczas spotkań z zaproszonymi gośćmi. Do najciekawszych należał zorganizowany przez prezesa Łukasza Skalnego w siedzibie przy ul. Krakowskiej wykład dr. Sławomira Dorockiego i mgr. Pawła Brzegowego *Kilka słów o działalności przyrodoleczniczej prof. dra Józefa Dietla*¹¹², którego tekst został także zamieszczony w „Ziemi Krzeszowickiej”.

PAŃSTWOWY ZAKŁAD WYCHOWAWCZO-NAUKOWY

Twórca PZWN, dr Stanisław Jedlewski, z żoną Kamilą¹¹³, jego następcą Władysław Śmiałek, a także ich wychowankowie (wśród których była Honorowa Członkini SMZK Teresa Czerny) mieli wielki wpływ na krzeszowickie szkolnictwo oraz życie kulturalne i społeczne. Nie dziwi zatem, że SMZK uczestniczyło w zjazdach wychowanków, a w „Ziemi Krzeszowickiej” zamieszczano relacje ze spotkań, informacje bieżące i biograficzne¹¹⁴. SMZK było współorganizatorem obchodów siedemdziesięciolecia Państwowego Zakładu Wychowawczo-Naukowego (24 września 2016): wydana została publikacja *Setki siostr i braci*¹¹⁵, a w holu siedziby władz gminnych, przy wejściu do Sali Herbowej, gdzie odbywała się oficjalna część obrad, zaprezentowana

materiały

¹¹² Wykład odbył się 8 grudnia 2014 roku. S. Dorocki i P. Brzegowy, *Kilka słów o działalności przyrodoleczniczej prof. dra Józefa Dietla*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2015, nr 1, s. 4–8.

¹¹³ Zob. J. Znamirowska, *Wspomnienie o Kamili Jedlewskiej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2000, nr 3, s. 15.

¹¹⁴ H. Pismiok [z domu Mąka], *Państwowy Zakład Wychowawczo-Naukowy w Krzeszowicach. Humanistyczny system wychowania i nauczania*, cz. 1, „Ziemia Krzeszowicka”, 2000, nr 4, s. 17; cz. 2, tamże, nr 5, s. 17; cz. 3, tamże, nr 6, s. 17; T. Czerny, *Jubileuszowy Zjazd Wychowanków PZWN*, tamże 2011, nr 4, s. 6–8; J. Znamirowska, *Mgr Władysław Śmiałek (1914–2003)*, tamże, s. 8–10; *Władysław Śmiałek*, oprac. Ł. Skalny, tamże, s. 11–12; tenże, 65. *Rocznica powstania Liceum Pedagogicznego*, tamże, s. 12–15; tenże, *Zjazd absolwentów Liceum Pedagogicznego*, tamże 2016, nr 5, s. 6–7.

¹¹⁵ *Setki siostr i braci. Jubileusz 70-lecia założenia Państwowego Zakładu Wychowawczo-Naukowego, Państwowego Domu Młodzieży i Państwowego Domu Dziecka w Krzeszowicach. Krzeszowice 24 września 2016 roku*, red. D. Strojnowska, Krzeszowice 2016, 24 s. Zawiera: S. Sułkowski, *Wspomnienie o Państwowym Zakładzie Naukowym, później Domu Młodzieży im. Tadeusza Kościuszki w Krzeszowicach*, s. 3–13; *Wychowankowie PZWN/Domu Młodzieży w Krzeszowicach*, s. 13–14; „*Spokojna Przystań*” w Miękinii. *Informacja o placówce Opiekunczo-Wychowawczej*, s. 15; (DS), *Sława Przybylska Honorową Obywatelką Krzeszowic*, s. 16; (DS, MM) *Stefan Bratkowski Honorowym Obywatelom Krzeszowic*, s. 17; *Zjazd byłych wychowanków Państwowego Zakładu Wychowawczo-Naukowego oraz Domu Młodzieży*, s. 18; (MM) *Władysław Śmiałek patronem krzeszowickiej ulicy*, s. 19; M. Majewski, *Koło byłych wychowanków, przyjaciół i sympatyków Państwowego Zakładu Wychowawczo-Naukowego oraz Państwowego Domu Dziecka*, s. 20–22; D. Strojnowska, *O projekcie „Setki siostr i braci” słów kilka*, s. 22–23; Zob. także: D. Strojnowska, *Setki siostr i braci*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 5, s. 4–5.

Okladka broszury „Setki siostr i braci”

została przygotowana przez Dorotę Strojnowską w porozumieniu z wychowankami wystawa poświęcona PZWN, która służy SMZK po dziś dzień.

Stowarzyszenie brało udział w staraniach o nadanie honorowego obywatelstwa Krzeszowic Sławie Przybylskiej i Stefanowi Bratkowskiemu – wychowankom PZWN. Kontakty z wychowankami trwały nadal, zatem w „Ziemiu Krzeszowickiej” ukazały się kolejne wspomnienia.

Od pierwszego numeru redakcja „Ziemiu Krzeszowickiej” zamieszczała wiersze opisujące uroki ziemi krzeszowickiej oraz polecała książki poświęcone regionowi. W latach późniejszych pozycje odnotowywane były także w cyklu *Z mojej półki* Doroty Strojnowskiej.

W ostatnim czasie SMZK organizowało wieczory autorskie, z których relacje zamieszczano na łamach „Ziemiu Krzeszowickiej”. Tak było np. z publikacjami Anny Łukasik¹¹⁶ i Jana Kantego Wójcika¹¹⁷, a także z utworami dr. Stanisława Maczugi, który wiele lat leczył krzeszowiczian – i pisał wiersze¹¹⁸.

OCHRONA ŚRODOWISKA

Nieobce były Stowarzyszeniu problemy ochrony środowiska – już w 1981 roku, z Kołem Polskiego Klubu Ekologicznego AGH, SMZK zorganizowało w Krzeszowicach VI Forum Dyskusyjne *Problemy Ekologiczne*

¹¹⁶ A. Łukasik, A. Zimnal, *Tenczynek. 700 lat historii*, T. 1, Kraków [2014], 463 s.; A. Łukasik, *Tenczynek. 700 lat historii*, T. 2, *Tenczynek na starej fotografii*, Tenczynek 2021, 144, [2] s.; A. Łukasik, *Wspomnienia ze szkolnej ławki – 200-lecie szkoły w Tenczyнку. 1818–2018*, Tenczynek [2018], 40 s. Rec.: D. Strojnowska, *Wspomnienia ze szkolnej ławki – 200-lecie szkoły w Tenczyнку. 1818–2018*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 5/6–2019 nr 1, s. 14–15; T. Czerny, G. Palczewska, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, tamże, s. 3–6; *Spotkanie z Anną Łukasik*, s. 4–5.

¹¹⁷ J.K. Wójcik, *Nawojowa Góra. Siedemsetlecie dziejów*, wyd. 1, Nawojowa Góra 2017, 299 s.; wyd. 2, Nawojowa Góra 2018. Rec.: J. Ryś, *Z mojej półki. Nawojowa Góra. Siedemsetlecie dziejów*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 5/6, s. 22–23; J.K. Wójcik, *Nawojowa Góra. 200 lat szkolnictwa*, Nawojowa Góra 2018, 213, [2] s. Rec.: D. Strojnowska, *Nawojowa Góra. 200 lat szkolnictwa piórem Jana Kantego Wójcika opisanie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 5/6–2019, nr 1, s. 12–13; J.K. Wójcik, *125 lat OSP Nawojowa Góra*, Nawojowa Góra 2020, 207 s. O jubileuszu zob.: D. Strojnowska, *125 lat Straży Ognistej w Nawojowej Górze*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 2, s. 8–10, il.

¹¹⁸ D. Strojnowska, *Spotkanie z poezją dr. Stanisława Maczugi*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 2, s. 7. W relacji cytowano wiersze *Pożegnanie z Krzeszowiczami* oraz wiersz z tytułem-dedykacją: *Pani Marii Owoc*.

Ziemi Krzeszowickiej; nakładem Koła wydano publikację z materiałami¹¹⁹. O niegasnącym zainteresowaniu tematem świadczy ogłoszony w 2004 roku konkurs *Pomóżmy posprzątać Ziemię Krzeszowicką*, na który wpłynęło 25 prac; było pięćdziesięcioro uczestników z pięciu szkół podstawowych oraz Liceum Ogólnokształcącego, zlokalizowano 143 dzikie wysypiska.

Wiele materiałów na temat przyrody przygotował Wojciech Gałosz, który precyzyjnie, ale i dowcipnie wprowadzał krzeszowiczian w jej tajemnice, pisząc o niewielkich sowach – uszatkach mieszkających na obrzeżach lasów, skrajniach polan, zadrzewieniach śródpolnych – pożytecznych, bowiem żywiących się m.in. nornicami¹²⁰; ważkach¹²¹, pszczołach¹²²; o naturze komarów i ekologicznych sposobach walki z nimi¹²³; o ochronie żab, wyłapywanych i przenoszonych przez drogę podczas migracji do stawu oraz ich znaczeniu w redukcji szkodników i ochronie upraw¹²⁴. Swoje opowieści zawarł również w artykule *O ludziach, o drzewach, o pogodzie*¹²⁵. Pisał również o zmianach w środowisku, wycinaniu roślinności, znikających drzewach przydających cienia i stanowiących ostoję dla wielu zwierząt; o potrzebie dokarmiania ptaków zimą i zasadach przygotowania dla nich pożywienia¹²⁶.

Akcja wieszania (zakładania) budek lęgowych i skrzynek dla nietoperzy, koordynowana i realizowana przez Wojciecha Gałosza w gminie Krzeszowice, została opisana w artykule *Chrońmy ptaki i nietoperze także w Krzeszowicach*¹²⁷. W maju 2017 roku przyrodnik zorganizował *Noc sów* w Dębniku, która cieszyła się wielkim powodzeniem.

Wielokrotnie o przyrodzie pisała również Anna Kubajak, zwracając uwagę czytelników na zwierzęta, drzewa, rośliny inwazyjne¹²⁸.

¹¹⁹ *Problemy ekologiczne Ziemi Krzeszowickiej. Wybór materiałów IV forum dyskusyjnego, Krzeszowice 1981 r.*, Polski Klub Ekologiczny, Koło w Akademii Górniczo-Hutniczej im. S. Staszica w Krakowie, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, Kraków 1982, 32 s.

¹²⁰ W. Gałosz, *Uszatka – sowa, nie czapka*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 1, s. 18.

¹²¹ Tenże, *Klejnoty naszych wód*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 4, s. 9.

¹²² Tenże, *Jak zostać developerem. Pszczoły samotnice*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2014, nr 1, s. 15.

¹²³ Tenże, *Bzyczą i żyć nie dają!*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 2, s. 14.

¹²⁴ Tenże, *W Dębniku chronimy żabie kumkanie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 2, s. 14.

¹²⁵ Tenże, *O ludziach, o drzewach, o pogodzie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 5/6–2019/1, s. 10.

¹²⁶ Tenże, *Zimowe stołówki*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 6, s. 13.

¹²⁷ Tenże, *Chrońmy ptaki i nietoperze także w Krzeszowicach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2015, nr 6, s. 18.

¹²⁸ A. Kubajak, *Cyraneczka – rzadki gość*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2013, nr 1, s. 15: o pływającym po Krzeszówce samotnym kaczkorku cyranki i cechach gatunku; też, *Ciekawostki o drzewach*, tamże, nr 2, s. 14: m.in. o miłorzębie – pomniku przyrody rosnącym w krzeszowickim parku; też, *Stare drzewa – wielka wartość*, tamże, nr 3, s. 14: o znaczeniu starych drzew i krzeszowickich pomnikach przyrody; też, *Bobry w Tenczynku*, tamże 2014, nr 1, s. 14.

Redaktorzy „Ziemi Krzeszowickiej” brali także udział w akcjach na rzecz bezdomnych zwierząt w Krzeszowicach, co także opisane zostało na łamach czasopisma¹²⁹: w październiku 2016 SMZK zainicjowało współpracę z Heleną Galą – opiekunką bezdomnych kotów i Koletą Kuflik, która włączyła się do zbiórki karmy. Ukoronowaniem tych działań była prowadzona przez Koletę Kuflik, koordynowana przez SMZK akcja *Nakarm kota na krzeszowickim rynku* (17 lutego 2017)¹³⁰.

TURYSTYKA

Temat ten również znalazł odzwierciedlenie w „Ziemi Krzeszowickiej”. Szlaki opisywali Jacek Kasprzyk i Piotr Wolak¹³¹, Jadwiga Godyń¹³², Zbigniew Duda¹³³ i wielu innych autorów, którzy nie tylko przekazywali swoje wrażenia z wycieczek, lecz także wskazówki dla tych, którzy chcieliby lepiej poznać okolicę. Znalazły się także relacje z wyjazdów Członków SMZK – na Wawel (listopad 2014, listopad 2015: Skarbiec Koronny i Zbrojownia oraz komnaty II piętra, *Dama z gronostajem*), do podziemi krakowskiego Rynku (styczeń 2015), do Muzeum Schindlera (lato 2016), do Dębника, spotkanie z potomkami dębnickich kamieniarzy; do Muzeum Armii Krajowej (luty 2016).

Stanisław Klich składał relacje z wycieczek regionalistów – np. 15 czerwca 1996 roku spotkanie przedstawicieli regionalnych towarzystw kultury z Małopolski, rozpoczęło się w siedzibie SMZK, po czym uczestnicy udali się do Czernej i Paczółtowiec; opisał również wyjazd do Wadowic¹³⁴. Zrelacjonowana została także wycieczka do Powroźnika, Tylicza i Muszyny¹³⁵.

W 2016 roku prezes Zbigniew Durczok zainaugurował cykl spotkań *Podróże krzeszowiczian*. Uczestnicy mogli posłuchać o podróżach Anny Kubajak

¹²⁹ S. Bartł, J. Damian, *Czipy – lekarstwem na bezdomność zwierząt*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2008, nr 5/6, s. 19–20.

¹³⁰ H. Gala, *Kocie sprawy – podziękowanie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 6, s. 19; *Nakarm kota!* tamże 2017, nr 1, s. 19.

¹³¹ Zob. *Bartłówka* (1), oprac. Jacek Kasprzyk, Piotr Wolak, „Ziemia Krzeszowicka”, 1996, nr 3, s. 2.

¹³² J. Godyń, *Wokół Krzeszowic. Droga szwedzka*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 1, s. 15.

¹³³ Z. Duda, *Wokół Krzeszowic. Piesza wycieczka pod Krzyż Milenijny w Czatkowicach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 2, s. 112–13.

¹³⁴ S. Klich, *Regionaliści w Wadowicach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 5, s. 12–13.

¹³⁵ T. Czerny, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 3, s. 3.

na Syberię¹³⁶ oraz do Rosji¹³⁷, Zbigniewa Durczoka do Korei Północnej¹³⁸ czy Odessy¹³⁹, Stanisława Molika do Ameryki Południowej¹⁴⁰, Małgorzaty Michel do Indii¹⁴¹, pobycie Grzegorza Dudka w Kenii i w Kurdystanie – czy rowerowej peregrynacji Jerzego Wnęka po Polsce¹⁴². Anna Łukasik zaprosiła czytelników „Ziemi Krzeszowickiej” na wycieczkę do Tenczynka¹⁴³.

PROMOCJA KULTURY

Wraz z Małopolskim Stowarzyszeniem Rozwoju Regionalnego, Wspólnotą Powiatu Krakowskiego i Korporacją Samorządową im. J. Dietla SMZK zorganizowało konferencje „Pozyskiwanie funduszy pomocowych w programach: unijnych (MRPO), norweskim (EOG) oraz krajowych (m.in. MSZ), adresowanych dla samorządów i organizacji pozarządowych”, „Działalność organizacji pozarządowych w świetle ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie oraz możliwości uzyskiwania wsparcia z źródeł krajowych i zewnętrznych na działania stowarzyszeń i fundacji”.

Prezes Zbigniew Durczok do wszystkich członków i sympatyków Stowarzyszenia skierował zaproszenie do gry w bule (*pétanque*), którą zamierzał popularyzować¹⁴⁴.

W 2008 roku Muzeum Ziemi Krzeszowickiej odbyło się spotkanie z dr. Thomasem Glaserem – Konsulem Generalnym Republiki Federalnej Niemiec. Konsul wygłosił prelekcję na temat niemieckiego ruchu oporu przeciwko nazizmowi.

WSPÓŁPRACA Z LWOWIANAMI

Współpraca członków SMZK z lwowianami, szczególnie członkami Lwowskiego Uniwersytetu III Wieku, a także ze szkołami na Ukrainie, została odnotowana na łamach „Ziemi Krzeszowickiej”. Nic dziwnego,

¹³⁶ A. Kubajak, *Podróże krzeszowiczian. Moje spotkanie z Rosją. Syberia*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 2, s. 14–18.

¹³⁷ A. Kubajak, *Podróże krzeszowiczian. Moje spotkania z Rosją*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 3, s. 6–7.

¹³⁸ Z. Durczok, *Kraj Kimów*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 6, s. 8–12.

¹³⁹ Z. Durczok, *Odkrywanie Odessy*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2015, nr 2, s. 14–15.

¹⁴⁰ *O swojej podróży do Ameryki Południowej opowiadał i napisał Stanisław Molik*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 6, s. 12–14.

¹⁴¹ M. Michel, *Indie. Moja miłość. Moja ulotność. Moja wieczność*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 1, s. 16–18.

¹⁴² J. Wnek, *Moja przygoda z rowerem*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 5/6, s. 5.

¹⁴³ A. Łukasik, *Wycieczka do Tenczynka*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 2, s. 12–15.

¹⁴⁴ Z. Durczok, *Bule – gra dla każdego*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 4, s. 18.

że Lwów był bliski „miłośnikom” – tam urodzili się m.in. Teresa Czerny i Jacek Czajkowski, członkowie SMZK. Były to głównie relacje z wyjazdów, zapowiedzi zbiórek oraz listy ze Lwowa¹⁴⁵. W listopadzie 2016 roku prezes Zbigniew Durczok i Andrzej Osiniak uczestniczyli w obchodach święta 11 listopada we Lwowie¹⁴⁶, a w grudniu zorganizowana została pierwsza zbiórka darów dla członków Uniwersytetu III Wieku we Lwowie wśród krzeszowickich przedsiębiorców (przeprowadził ją Andrzej Osiniak) i w szkole w Rybnej (przeprowadzona przez Barbarę Kołacz). Dary zawiązał Andrzej Osiniak. Zbiórka ta została powtórzona w marcu 2017 roku. W grudniu 2017 roku prezes Zbigniew Durczok zainicjował zbiórkę darów dla członków Polskiego Uniwersytetu III Wieku we Lwowie wśród członków SMZK i mieszkańców Krzeszowic. Do zbiórki dzięki aktywności Barbary Kołacz włączyli się uczniowie szkoły podstawowej w Zalasie oraz, dzięki aktywności Andrzeja Osiniaka, krzeszowiccy przedsiębiorcy. Z inicjatywy Łukasza Skalnego zbierane były dary dla polskich rodzin w Samborze i okolicach. Dary do Lwowa i Sambora zawieźli prezes Durczok i Andrzej Osiniak wraz z Wacławem Sobczykiem¹⁴⁷.

17 marca 2018 roku przybyła do Krzeszowic doc. dr Ewelina Hrycaj-Mańnicz, prezes Polskiego Uniwersytetu III Wieku we Lwowie, która spotkała się z członkami SMZK i mieszkańcami Krzeszowic¹⁴⁸.

TEMATY MUZYCZNE

często gościły na łamach „Ziemi Krzeszowickiej”. Wynikało to z zainteresowań członków SMZK. Już 27 lutego 1987 roku odbyła się pierwsza próba, założonej z inicjatywy Marii Łuczyńskiej i Stanisława Szarka, „Kapeli SMZK” – kwartetu instrumentalnego pod kierunkiem perkusisty Tadeusza Babczyka. Pojawiły się także pierwsze artykuły Zbigniewa Cyrana o muzyce¹⁴⁹. Przeważały jednak sprawozdania z wydarzeń muzycznych organizowanych przez Stowarzyszenie.

¹⁴⁵ Zob. M. Frużyński, *Podziękowanie dla Zbigniewa i Barbary Durczoków*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 1, s. 4; S. Łabaziewicz, E. Hrycaj-Mańnicz, *Oplątek we Lwowie*, tamże, s. 5.

¹⁴⁶ Z. Durczok, *Święto Niepodległości we Lwowie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 6, s. 17; T. Czerny, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, tamże, s. 3.

¹⁴⁷ Z. Durczok, *Świąteczny dar serca Krzeszowiczian dla Polaków na Kresach*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 5/6, s. 30.

¹⁴⁸ T. Czerny, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 1/3, s. 3.

¹⁴⁹ Z. Cyran, *Muzyka – jej znaczenie w naszym życiu* (1), „Ziemia Krzeszowicka”, 1998, nr 2, s. 6; tenże, *Muzyka – jej znaczenie w naszym życiu* (2). *Zastużeni organiści parafii Nowa Góra*, tamże, nr 3, s. 3.

Andrzej Mędrala, wieloletni wiceprezes i członek honorowy SMZK, od roku 2010 był organizatorem Maryjnego Koncertu Chórów i Orkiestr Dętych powiatów krakowskiego, chrzanowskiego i olkuskiego w Sanktuarium Matki Bożej Szkaplerznej w Czernej. Było to jedyne w Małopolsce tak szeroko zakrojone i na tak wysokim poziomie realizowane przez regionalistów przedsięwzięcie chóralno-orkiestrowe. Redakcja „Ziemi Krzeszowickiej” informowała o tym wydarzeniu w rubryce *W naszej siedzibie i w szerokim świecie*, zamieszczano fotorelacje, a także tłoczono płyty CD z wykonywanymi podczas koncertów utworami¹⁵⁰. W roku 2023 odbył się X Koncert Pieśni Maryjnej i Patriotycznej w Czernej, zorganizowany przez Andrzeja Mędralę z przeorem oo. karmelitów oraz Fundacją Pro Artem, bez udziału SMZK.

Nie wszystkie próby się udały: popołudniowe koncerty w ogrodzie przy Krakowskiej 30, cieszące się powodzeniem wśród słuchaczy¹⁵¹, zostały oprotostowane przez okolicznych mieszkańców. Znacznie lepiej udawały się koncerty w Willi Domańskich: piosenek międzywojennych w wykonaniu Anny Gertner przy akompaniamencie Wiesława Gertnera (2014 r., w ramach XV Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego), koncerty z cyklu *Muzyka i literatura w Willi Domańskich: Muzyka baroku i Marta Dąbkowska*¹⁵², *W starym kinie*¹⁵³, koncert chóru Allegria¹⁵⁴ czy *Koncert rodzinny*¹⁵⁵ panów Wachowców (zrealizowany we współpracy z Fundacją Aktywne Dzieciaki im. dr. H. Jordana w ramach projektu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „60+Kultura”, 2018 r.), koncert Zenona Mąsiora piosenek do słów Stanisława Czyczy *Joga nocą* (2019), występy chóru Allegria oraz znakomity występ międzynarodowego chóru – tenczyńskiego Stowarzyszenia Scena Kultury Wokalnej Śpiewanie bez Granic oraz Norwesko-Polskiego Stowarzyszenia Kultury Wokalnej Norsk-Polsk Kulturorening Samhold (czerwiec 2019)¹⁵⁶.

¹⁵⁰ Zob. „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 3/4, s. 5, 19; tamże 2017, nr 3, s. 2, 3; tamże 2018, nr 1–3, s. 5; *VIII Koncert Pieśni Maryjnych i Patriotycznych Chórów i Orkiestr „Czarna 2019”*, tamże 2019, nr 2, s. 2.

¹⁵¹ *Koncerty rodzinne w ogrodzie Muzeum Ziemi Krzeszowickiej*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2007, nr 4/5, s. 21.

¹⁵² T. Nowak, *Muzyka baroku i Marta Dąbkowska*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 3, s. 4–5, il. Koncert odbył się w ramach projektu *Muzyka i literatura w Willi Domańskich*, dofinansowanego przez Gminę Krzeszowice.

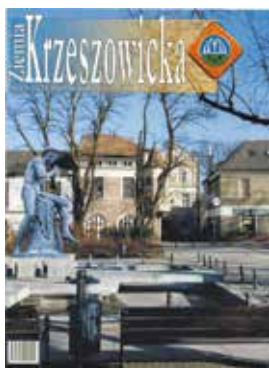
¹⁵³ Fanka, *W starym kinie*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 3, s. 5, il. Koncert odbył się w ramach projektu *Muzyka i literatura w Willi Domańskich*, dofinansowanego przez Gminę Krzeszowice.

¹⁵⁴ G. Palczewska, *Radujmy się, weseli bądźmy z chórem Allegria*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 5/6, s. 4, il.

¹⁵⁵ M. Moskwa, Z. Szota, *Koncert rodzinny w Willi Domańskich*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 4, s. 6–7.

¹⁵⁶ T. Czerny, G. Palczewska, D. Strojnowska, *W naszej siedzibie i w szerokim świecie. Koncert polsko-norweski*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 2, s. 4, il.

W „Ziemii Krzeszowickiej” zamieszczono także artykuły o związanych z Krzeszowicami kompozytorach – Franciszku Mireckim¹⁵⁷ i Bohdanie Borkowskim¹⁵⁸, a także organistach¹⁵⁹.

Okladka „Ziemii Krzeszowickiej”, 2017, nr 1

SZTUKI WIZUALNE

i ich przedstawiciele także były często tematami artykułów¹⁶⁰. Wiele spośród nich poświęcono Marianowi Konarskiemu – był wiele lat wiceprezesem SMZK i założycielem oraz mentorem Grupy Plastycznej „Zdrój” – a także samej Grupie¹⁶¹. O rodzinie Sieków i wystawie ich dzieł pisały Cecylia Remin-Korbiel i Dorota Strojnowska¹⁶².

Pisano także o dziełach sztuki kolekcjonowanych przez członków rodu Potockich. *Mercury Thorvaldsena*, wywieziony w roku 1948 z Krzeszowic do Muzeum Narodowego w Krakowie, na okładce „Ziemii Krzeszowickiej” został przewrotnie „postawiony” na krzeszowickim rynku. W numerze przedstawiono historię posągu i innych rzeźb zakupionych przez Potockich¹⁶³.

¹⁵⁷ B. Ostafin, *Krzeszowiccy uczniowie Franciszka Mireckiego*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 4, s. 12–14.

¹⁵⁸ M. Smutek, *Bohdan Borkowski – kompozytor urodzony w Tenczyнку*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 3, s. 13–16.

¹⁵⁹ S. Jarosz, *Jan Kanty Warchalski – organista tenczyński*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2017, nr 1, s. 11.

¹⁶⁰ D. Strojnowska, *Jubileusz Grupy Plastycznej „Zdrój”*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2020, nr 1–4, s. 15.

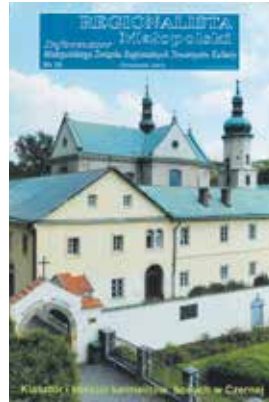
¹⁶¹ L. Konarski, *Marzyn z Krzeszowic. Dwudziesta rocznica śmierci Mariana Konarskiego*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2018, nr 4, s. 14–15; tenże, *Marzyn na ławeczce w Krzeszowicach*, tamże 2019, nr 4, s. 18; M. Ostrowska, *Spotkanie z artystą*, tamże 2019, nr 4, s. 6–7; B. Dec, *Marian Konarski*, tamże, s. 7–9; T.J. Gillert, *Urodziłem się...*, tamże 2014, nr 4, dodatek specjalny (autobiografia prezesa Grupy Plastycznej Zdrój); D. Strojnowska, *Trzydziestolecie Grupy Plastycznej „Zdrój”*, tamże 2016, nr 1, s. 22, il.; też, *Jubileusz Grupy Plastycznej Zdrój*, tamże 2019, nr 1/4, s. 15, il.

¹⁶² C. Remin-Korbiel, *Jan Siek – wystawa rzeźby Opus vitae*, „Ziemia Krzeszowicka”, 2019, nr 4, s. 16–17; D. Strojnowska, *Opus vitae Jan Siek, Rzeźba*, tamże 2020, nr 1/4, s. 17.

¹⁶³ Okładka: „Ziemia Krzeszowicka” 2017, nr 1; D. Strojnowska, *O Merkurym i dziełach Thorvaldsena w Polsce słów kilka*, tamże, s. 12–13.

REGIONALISTA MAŁOPOLSKI

W numerze drugim „Ziemi Krzeszowickiej”, z datą 3 maja 1996 roku, został zamieszczony tekst *Karty regionalizmu polskiego* uchwalonej na V Kongresie Regionalnych Towarzystw Kultury – nie bez przyczyny, albowiem SMZK wpisało się w struktury regionalistów i brało aktywny udział w pracach Małopolskiego Związku Regionalnych Towarzystw Kultury; osobą szczególnie zaangażowaną był Stanisław Klich, prezes SMZK w latach 1990–2007, którego wspierała Małgorzata Zimoń. Temat regionalizmu kontynuowany był także w następnych numerach. Niemniej Stanisław Klich nie poprzestał na „Ziemi Krzeszowickiej”. W latach 2004–2020 był redaktorem i autorem wielu tekstów oraz fotografii zamieszczanych w periodyku „Regionalista Małopolski”¹⁶⁴. Zamieszczał tam sprawozdania z działalności towarzystw regionalnych, m.in. SMZK. Dzięki temu informacje o działalności krzeszowickiego Stowarzyszenia znane były wielu członkom innych formacji regionalnych działających w Małopolsce¹⁶⁵.

Oktładka „Regionalisty Małopolskiego”

materiały

¹⁶⁴ „Regionalista Małopolski. Informator Związku Regionalnych Towarzystw Kultury”, Kraków 2004–, nr 1–21.

¹⁶⁵ S. Klich, *25 lat działalności (1978–2003) Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, „Regionalista Małopolski” 2004, nr 1, s. 14–16; tenże, *Kalendarium imprez Stowarzyszeń (Towarzystw) w 2004 r.*, tamże, s. 17; tenże, *Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Konkurs – szopka krzeszowicka 2004 (regulamin), nagrody*, tamże, 2005, nr 2, s. 7; tenże, *Spotkania opłatkowe 2005. Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, tamże, s. 12; tenże, *XXVIII Walny Zjazd – Sprawozdawczy Członków SMZK 2005*, tamże, 2005, nr 3, s. 23; *Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Działalność Stowarzyszenia w zakresie ekologii – 2005 r.*, tamże, 2006, nr 4, s. 20–21; tenże, *20 lat Muzeum Ziemi Krzeszowickiej (1987–2007)*, tamże, 2007, nr 6, s. 9; Ł. Gacek, *30-lecie Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, tamże, 2008, nr 7, s. 12–13; D. Strojnowska, *Muzeum Ziemi Krzeszowickiej. Zbiory Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, tamże, 2013, nr 13, s. 14–16; Ł. Skalny, *Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Nowy grant realizowany przez SMZK*, tamże, s. 17; S. Klich, D. Strojnowska, *Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Rys historyczny działalności w latach 1978–2013*, tamże 2014, nr 14, s. 8–13; tenże, *Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Opłatek u Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, tamże, 2015, nr 15, s. 8; tenże, *Jubileusz 40-lecia (1978–2018) Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, tamże, 2018, nr 18, s. 6; tenże, *Spotkanie opłatkowe – 2020 Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej*, tamże 2020, nr 20, s. 5; tenże, *Obchody 157. rocznicy Powstania Styczniowego w 1863 roku*, tamże, s. 6; tenże, *Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Kalendarium (wybrane wykonane zadania) działalności w latach 1978–2020*, nr 20, s. 12–13.

Stanisław Klich przedstawia historię MZRTK i prezentuje czasopismo „Regionalista Małopolski”. Fot. D. Strojnowska

Stanisław Klich jest także autorem wielu informacji o instytucjach działających na ziemi krzeszowickiej¹⁶⁶ i sprawach Regionalistów, które publikował na łamach „Ziemi Krzeszowickiej”¹⁶⁷.

KONKURSY, PLEBISCYTY, ODZNACZENIA

Za swą działalność Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej było wielokrotnie wyróżniane i nagradzane.

¹⁶⁶ Misjonarski Ośrodek Formacyjny Vincentinum w Krzeszowicach, „Regionalista Małopolski” 2009, nr 8, s. 16; Klasztor Karmelitów Bosych w Czernej, tamże, 2010, nr 9, s. 14–15; S. Klich, Jubileusz 500-lecia kościoła parafialnego w Paczółtowicach, tamże, 2010, nr 11, s. 13; tenże, Konkurs palm wielkanocnych w Krzeszowicach, tamże, 2015, nr 15, s. 8; tenże, Miejsca szczególne w Małopolsce. Klasztor i kościół Karmelitów Bosych w Czernej, tamże 2019, nr 19, s. 20.

¹⁶⁷ S. Klich, Regionaliści w Wadowicach, „Ziemia Krzeszowicka”, 2016, nr 5, s. 12–13.

Uroczystość odznaczenia SMZK Odznaką Honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, 26 stycznia 2017 r. W poczcie sztandarowym od prawej: Teresa Czerny, Andrzej Mędrala, Małgorzata Zimoń. Fot. D. Strojnowska

Z okazji 40-lecia działalności SMZK Wojewoda Małopolski wręcza Złotą Odznakę Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski, 13 października 2018. Fot. R. Strojnowski

*Dyplom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za Zasługi w Upowszechnianiu Kultury.
Fot. J. Ruciński-Nagórny*

SMZK uczestniczyło w zorganizowanym przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz redakcję „Kuriera Polskiego” V Ogólnopolskim Konkursie *Bliżej regionu – bliżej kraju*, który promował osiągnięcia 1982 roku. Mimo rygorów stanu wojennego Stowarzyszenie otrzymało trzecią nagrodę. W latach następnych otrzymało wyróżnienie w konkursie *Zbiory etnograficzne w Izbach Regionalnych*, a także zajęło pierwsze miejsce w konkursie *Najciekawsze zbiory etnograficzne w Izbach Regionalnych*, ogłoszonym przez Krakowski Dom Kultury; nagroda pieniężna została przeznaczona na konserwację eksponatów. W kolejnej edycji konkursu *Bliżej regionu – bliżej kraju*, w roku 1984 (za 1983), SMZK również zajęło trzecie miejsce.

W roku 1988 SMZK otrzymało Złotą Odznakę Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, nadaną przez Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa.

W 2008 roku, podczas I Powiatowych Targów Edukacyjnych Stowarzyszenie otrzymało z rąk Starosty Powiatu Krakowskiego Józefa Krzyworzeki Certyfikat Przyjaciela Młodzieży.

W roku 2014 zostało uhonorowane Dyplomem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za zasługi w upowszechnianiu kultury.

26 stycznia 2017 roku, podczas uroczystej sesji Miejskiej Rady, sztandar SMZK został uhonorowany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznaczeniem Zasłużony dla Kultury Polskiej.

26 stycznia 2017 roku Teresa Czerny za swą działalność w SMZK otrzymała Źródło Sukcesu – nagrodę Burmistrza Gminy Krzeszowice. Z okazji czterdziestolecia Stowarzyszenia Stanisław Klich otrzymał Złoty Krzyż Małopolski, Barbara Hapek i Małgorzata Zimoń – Srebrne Krzyże Małopolski, natomiast Dorota Strojnowska została odznaczona medalem Polonia Minor; jest także Zasłużoną dla Ziemi Krzeszowickiej.